దేశద్రోహి

[కథల సంపుటి]

పి. వి. సుబ్బారావు

విశా. [illegible]ండలి

దేశద్రోహి

[కథల సంపుటి]

Desa Drohi

పి. వి. సుబ్బారావు

P V. Subba Rao.

దేశికవితామండలి

ఘంటశాల :: కృష్ణాజిల్లా

దేశీ ప్రచురణాలు సం. 7
హక్కులన్నీ రచయితవి

ప్రథమ ముద్రణ '42
ద్వితీయ ముద్రణ '44

అంకితం:

డాక్టరు కిష్టావుకి

ముప్పావలా

ఆత్మద్వేషి

బల్లమీద పండుకొని గొణుక్కుంటూ వున్నాడు. ' మధ్య మధ్య ఫూత్కారం చేస్తున్నాడు- ఎవరినో, దేన్నో నిరసిస్తున్న వాడి మాదిరిగా. కలకత్తా మెయిలు అప్పుడే వచ్చి పోవడంచాత ప్రయాణీకుల అలజడిమాత్రం యింకా కాస్తో కూస్తో వున్నాననిపిస్తోంది. పండుకుందా మనే ఆశతో ఒకరిద్దరు ప్రయాణీకులు ఆత్రంగావచ్చి బల్లమీద అతను పండుకోవడంచాత నిరుత్సాహంగా దిక్కులుచూస్తూ కాస్త అవతలకుపోయి కిందపండుకొన్నారు. ఒక రిద్దరు పోలీసులు అతన్ని చూచికూడా చూడనట్లు పోయారు. అతన్ది ఆ వూరని తెలిసిమాత్రం కాదు లేపకపోవడానికి కారణం. కారణం లేకపోబట్టే లేపలేదు. ఉండివుండి ఒక్కసారి లేచి కూర్చొని చేతి గడియారం వంక చూచుకున్నాడు అతను. పన్నెండు దాటింది. కుడిచేత్తో నుదుటిని నొక్కుతూ ఆలోచిస్తున్నాడు. వూళ్ళో యిల్లువుంటే రైలుస్టేషనుకు ఎందుకు వచ్చి పండుకున్నాడో మరిచిపోయాడు. జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటున్నాడు.

“ఎందుకువచ్చినట్టు! భార్యతో పోట్లాడా నా? కాదు. ఆమే నాతో పోట్లాడింది. ఈ భార్యలు మగవాళ్ళకు వేరుపురుగులు. సంసారమనే పేరుపెట్టుకుని నరకంలో బ్రతకడం నేర్చుకున్నాను యిన్నాళ్ళు. వెధవభార్యలు. ఎప్పుడూ మగవాళ్ళల్లో తప్పులు పట్టడమే వీళ్ళ పని! అసలు ఎందుకు బ్రతికాలో అన్నదే తెమలక నేను చస్తూంటే పైగా జలగ

లాగా పట్టుకు పీల్చుకుతింటోంది. నాకు యిష్టంలేని వుద్యో
గానికి వెళ్ళకపోవడం నాదే తప్పంటుంది. బ్రతకడమంటే,
యిష్టంలేనిపనులు చేసుకొంటూ పోవడమేనా వేమిటి?
తనకు సరిపోయినన్ని చీరలు లేకపోవడం నాతప్పేనట!
ఆవిడకు అన్నం సహించకపోవడం, రాత్రిళ్ళు నిద్రపట్టక
పోవడం నావల్లనట! ఇంకా నయం. వాళ్ళమ్మకు పక్ష
వాతం రావడం నావల్లనే అనలేదు. నాకు తిండిలేకపోతే
మళ్ళీ ఎవరిదీ తప్పుగాదు. నేను పుస్తకాలు కొనుక్కోవడం
ఆమెకు తిండి లేకుండాచేసి మాడ్చడానికట. నా పుస్తకా
లకూ ఆమె తిండికీ ఎక్కడి సంబంధమో మరి! వెధవ
భార్య! అర్థంలేని భార్య! ఈ వెధవలంతా ఎందుకేగా
మన్ను పెళ్ళిళ్ళకోసం పరుగులెత్తేది!''

అతడు ఇటువంటి ఆలోచనల్తోనే అనంత ప్రపం
చంలో అడుగుపెట్టాడు యిల్లు విడిచి. ఆ పూటకు స్టేషన్
బల్లదొరికింది. కాని నిద్రపట్టడంలేదు. ఇంటిదగ్గర పీక్కు
తినే భార్యవున్నా సుఖంగామాత్రం నిద్రపట్టేది. ఇక్కడ
పీక్కుతినేవాళ్ళు లేకుండానే నిద్రపట్టడంలేదు. అట్లాంటి
కటికబల్లమీద ఎన్నడూ పండుకోలేదు.

పక్కకు తిరిగి చూశాడు. ఎవరో ఒక ఆవిడ తన
వంక ఎగాదిగా చూస్తోంది. ఎంతసేపటినించి తన ప్రక్కన
కూచుందో మరి. ఒక్క నిమిషం చూచి, పక్కకు తిప్పు
కున్నాడు తల—ఆడమంద! ఎంత భయం లేకుండాపోయింది
మగవాళ్ళంటే. ఎప్పుడన్నా అంత దగ్గరగా కూచోగలి
గారూ!

ఆ త్మ ద్వే షి

"ఏమిటీ, చాలా సేపటినించీ ఆలోచిస్తున్నారు?" అడిగింది ఆమె.

"నిన్ను గురించి కాదు."

"అది చెప్పకుండానే తెలుస్తోంది. ఈ పూట భోజనం చెయ్యలేదా యేమిటి నిద్రపోలేదు.?"

"కాదు. భోజనం చెయ్యబట్టే నిద్రపట్టడంలేదు. నాకు భోజనం చెయ్యకపోతేనే నిద్రపడుతోంది. నేను అట్లా వున్న రోజులే యెక్కువ." అన్నాడు.

"ఏ వూరు పోతున్నారు?" అదో విధంగా చూచింది ఆమె. అతను అదిరిపోయాడు. ఎన్నిసార్లు చూడవద్దన్నా తన భార్యకూడా అల్లాంటి ఆకలి చూపులే చూసేది. అట్లాంటి చూపులకు ఆహుతి కావడమంటే ఏమిటో అతనికి బాగా తెలుసు. అందుకనే భయపడ్డాడు.

"ఏవూరూ పోను. అనంతప్రపంచమంతా విహరిస్తాను. ఎందుకు బ్రతకాలో తెలుసుకుంటాను.? అన్నాడు,

"మీకు పెళ్లి అయిందా? భార్య లేదా?" అడిగింది.

"అయింది. కోర్టుద్వారా కాకపోయినా, నిన్నటితో విడాకులు జరిగాయి. ఆయితే ఆమే జరిపింది. ఆమె నీయంతే వుంటుంది. కాని ఆమెకంటే నువ్వే అందంగా వున్నావు."

"అది మామూలే. భర్తలకు తమ భార్యలు ఎప్పుడూ బావుండరు. ఇతరుల భార్యలే బావుంటారు. నేను ఇప్పుడు ఇక్కడ ఎందుకున్నానో తెలుసా! నేను అందంగా లేనని నా భర్త నన్ను కొట్టి వెళ్ళగొట్టాడు, నెల్లాళ్ళ క్రిందట." అతనిలోకి బాధగా చూసింది.

"మంచిపని చేశాడు. చెరనుంచి విడిపించాడు. ప్రపంచంలో తిరిగి, ప్రపంచం ఎంత నీచమయిందో తెలుసుకుంటానికి అవకాశాలు కల్పించాడు. తిరిగి, తెలుసుకో!" అన్నాడు సీరియస్‌గా.

"మీతో మాట్లాడ్డం కష్టం...నిద్ర పట్టడం లేదు కాదూ?"—చిన్న నవ్వు నవ్వింది ఆమె.

"అవును. ఇక్కడ నిద్రే పట్టడం లేదు. ఇంటిదగ్గర బాగా నిద్రపట్టేది గాని నా భార్య పోరుపడలేక వచ్చాను. మాటి మాటికీ వచ్చి లేపేది లోపల పండుకోమని. నేను చదువుకొంటూ వుండేటప్పుడు కూడా వచ్చి సహించేదికాదు."

అతని మాటలకు ఆమె, అమాయకత్వాన్ని నటిస్తూ కిల కిలా నవ్వింది. అతను మళ్ళీ యింకోసారి చూశాడు ఆమెను. నిజంగా తన భార్యకంటే చాలా అందంగా వుంది. అసలు పోల్చటానికే వీలులేదు. ఆమెను భర్త వెళ్ళగొట్టాడు. తన్ను భార్య వెళ్ళగొట్టింది. ఇద్దరూ తలవని తలంపుగా కలుసుకున్నారు. ఒకవేళ యీమె తన్ను పెళ్ళిచేసుకోమంటే! ఈ ఆలోచన అతను భరించలేకపోయాడు: నీచపు పెళ్ళి. పెళ్ళిచేసుకొని చాలా బాధలు పడ్డాడు. చచ్చినా యిక భార్యల జోలికి పోదలచుకోలేదు.

ఆమె ఏమిటో ఆలోచిస్తోంది. శూన్యంగా అతని కళ్ళల్లోకి చూస్తోంది. అతను చాలా యిబ్బందిపడ్డాడు. నిద్ర వొస్తున్నట్టు నటించి బల్లమీదకు వొరిగి "నాకు నిద్ర వస్తోంది. బల్లమీదనుంచి లేస్తావా?" అన్నాడు.

"ఆఁ లేస్తాను. కాని యిక్కడ చలివేయడం లేదూ?" అడిగింది ఆమె.

"ఎవరికీ? నీకా, నాకా?"

"ఇద్దరికీ"

"నాకు వేసినా ఫరవాలేదు." నిద్ర వొస్తున్నట్టుగా ఆవులించాడు. లేచి పోవాలన్నట్టు, ఆమెవంక చూపులు ప్రసరించాడు.

"కోపంవచ్చిందా? మీరు మీ ఆరోగ్యాన్ని మరచిపోతున్నారు. యిక్కడ చలివేస్తోంది. అదుగో అక్కడ పండుకోవచ్చు, రండి."

ఆమె చూపించిన గదివైపుకు చూచాడు. దీపాలు ఏమీ లేవు. చీకటి కోనేరు. అతనికి ఇక్కడే బావుంది.

"వద్దు. రాను. రోజూ నా భార్యకూడా నా ఆరోగ్యాన్ని గురించి యిట్లాగే జాగ్రత్తపడేది. ఆరోగ్యం నా కక్కర లేదు," అన్నాడు గింజుకుంటూ.

అతను బి. ఏ. పరీక్ష అయినందుకు తిండి సంపాయించుకోలేకపోయినా పుస్తకాలు చదవటం నేర్చుకున్నాడు. అతను పుస్తకాల్లో జీర్ణించుకున్న జీవితాంశాలకీ,తను తన భార్యతో గడిపిన జీవితానికీ ఎక్కడా పోలికలు లేవు. తన కావ్యాల్లోని భార్యలు తాముపడే బాధలకు, కష్టాలకు, తమ భర్తల్ని ఎక్కడా తిట్టలేదు. తన భార్యమాత్రం ప్రతి చిల్లర విషయానికి తన్నే దూషిస్తోంది. తనకు సంతానం లేకపోవడం గూడా అతని దోషమే నట! పాడు జీవితం. భార్యలతో గడుపుతున్న జీవితాలన్నీ అంతే. అందుకనే అట్లాంటి జీవి

తానికి విచ్ఛిత్తి కల్పించుకున్నాడు. ప్రపంచమంతా తిరిగి, అసలు జీవితమంటేనే ఎంత నీచమయిందో తెలుసుకోదలుచుకున్నాడు. కాని యీ మాయా ప్రపంచం అతన్ని మాయ చేస్తోంది. మాటిమాటికీ స్త్రీలను వుసిగొల్పుతోంది.

"ఇంకెందుకు కూర్చున్నావు వెళ్ళక ? నా భార్యకూడా యింతే. ఊపిరి పోసుకోనే తీరికకూడా లేకుండా చేసి వేధిస్తుంది. నువ్వూ భార్యావేగా ! ఎక్కడకు పోతుంది మీ భార్యాబుద్ధి ?" అన్నాడు.

"ఎవరన్నా నవ్విపోతారు మీ మాటలకు. చలివేస్తుందనటానికి ఏ బుద్ధీ అక్కర్లేదు. గుడ్డలు తడిసిపోవడమే గుర్తు. గబగబా తన చీరె చెంగును ముద్దగాచేసి, విసురుగా అతని చేతిలో పెట్టింది.

అతను మండిపోయాడు. "అయితే ? నేను నీ భర్తను కాదు తెలుసా ? మహా అధికారాన్ని చలాయిస్తున్నావు."

ఆమె బొటబొట కన్నీరు కార్చింది. జాలిగా అతనివైపు చూచింది.

ఆమె ఎందుకు బాధ పడుతూవుందో తెలుసుకున్నట్టుగా అతను వూపిరిపీల్చి విడిచాడు—"నాకు తెలుసు. నీలాంటి దౌర్భాగ్యులు లోకంలో చాలామంది వున్నారు. అసలు డబ్బెందుకు గడించాలో అన్నది తేల్చుకోకుండానే డబ్బును గడించడమే పనిగా పెట్టుకుంటారు."

జేబులో చెయ్యిపెట్టి ఐదురూపాయల కాయితం బైటకు తీశాడు. "తీసుకో"—ఆమె వొళ్ళో పెట్టాడు.

ఒక్కసారి కాయితం నలిపి కింద పారేసి రివ్వున లేచింది.

రోషంతో కళ్ళు ఎరుపెక్కాయి. అందమైన ఆమెకళ్ళు రెండూ రోషంతో జిగేలుమన్నాయి. ఒక్క వుదుటున అగ్గంగా చెయ్యిపట్టుకుని గుంజింది. అతను గింజుకున్నాడు. ప్రయోజనం లేకపోయింది.

తనభార్య ఎప్పుడూ యిట్లా మాత్రం చెయ్యలేదు. ఆశ్చర్యపోయాడు. కాని ఆలోచించే అవకాశం లేకుండనే బడబడా యిూడ్చుకు పోయింది.

* * *

తెల్లవారి ప్రపంచాన్ని విసర్జించిన వేదాంతి మాదిరిగా తిరుగుచున్నాడు వీధులవెంట. రాత్రి ఆవిడ మళ్ళా కనపడు తుందేమోనని భయపడ్డాడు.

అతనికి కొద్దిలో గృహజీవనం ఏవిధంగా కనపడిందో బైటి జీవితంగూడా అట్లాగే కనపడుతోంది. ఇంట్లో వున్నప్పుడు కనబడిన మురికి మానవులూ, పీక్కుతినే భార్యలూ, అర్థం లేని తాపత్రయాలూ, బాధలూ, అన్నీ బైటకూడా కనబడు తున్నాయి. బైటకూడా వేధిస్తున్నాయి. అతనికి జీవితాను భవాలన్నీ పిచ్చెక్కిస్తాయి. ఇష్టం లేని ఆఫీసులు, ఆడవాళ్ళు, ఆసుపత్రులు, మోసలు, నీచాలు, అన్నీ అలని యుద్ధలో గెల్లంతూ, అల్లరిచేశాయి. జీవితమంటే భార్య అనే జలగ చాత పీల్చిపిప్పిచేయబడి, చివరకు వెళ్ళగొట్టించుకొని, వీధుల వెంట తిరుగుతూ, పరాయి స్త్రీచాత బలాత్కరించ బడ డంగా కనిపిస్తోంది అతనికి.

అయోమయంగా వీధుల వెంట పదకొండుగంటలు దాటే వరకూ తిరిగాడు. ఆకలిచాత కడుపు దహించుకు పోతూ

వుంది. కాని ఎందుకు ఛోం చెయ్యాలో తేలిందాకా మాత్రం తినదలుచు కోలేదు. ఆ సమస్య వీధుల్లో తిరిగితే తేలేటంత తేలికదిగా కనిపించడంలేదు. వెనక్కి తిరిగాడు.

ఎవరో అఘుక్కునేవాడు కేకలువేస్తూ వస్తున్నాడు కలుసుకోడానికి. గబగబా ముందుకి సాగాడు. కాస్తదూరం పరుగెత్తాడు. ఎదురుగా రాత్రి ఆవిడవస్తూంటం చూశాడు— అదేమిటో భయం మాత్రం కలగలేదు. పైగా మాట్లాడిం చాలని బుద్ధి పుట్టింది. నిజంగా జీవించాలీ అంటే, భార్య అవసరం తప్పనిసరీ అయితే, తన భార్యకంటే యీమే నయం. బుద్ధిగల భార్యగా కనపడుతోంది.

మాట్లాడించడానికి దగ్గరకు వెళ్లాడు. కాని సిగ్గుతో ఆమె తల వాల్చుకొని పక్కకు దాటిపోయింది. అతను నిరుత్సాహంతో నిలబడి పోయాడు....

''ఒక కానీ యిస్తారూ?'' వెనకనించి వినపడింది ఒక కేక.

''ఎందుకివ్వాలి ?'' వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ అన్నాడు.

''ఆకలివేస్తోంది.'' అన్నాడు బిచ్చగాడు.

''వేస్తే నాకేం ?''

''ఏమీ కాదూ! తోటివాడు చస్తుంటే చూస్తుంటారా?''

''చూడను. కళ్లు మూసుకుంటాను, అసలు నేనా వైపుకి పోతేగా చూస్తానికి. తెలిసిందా ?''

వింతవాడుగా కనపడ్డాడు బిచ్చగాడికి.

''ప్రతివాడూ బ్రతకాలా, అక్కర్లేదా ?'' అడిగాడు.

''ఎందుకు బ్రతకాలో నువ్వే చెప్పు ?''

''మీరెందుకు బ్రతుకుతున్నారు ?''

"విరక్తి పుట్టినప్పుడు చావడానికి"-బిచ్చగాడికి ఆశ్చర్యం వేసింది. ఇదివరకు ఇట్లాంటి వ్యక్తి ఎక్కడా తటస్థపడలేదు.

"ఏమిటీ! చావడానికి బ్రతుకుతున్నారా?"

"అవును. ప్రతి మానవుడూ బ్రతికేది చావడానికే!"

"ఏమో బాబూ, మీరు వేదాంతుల్లాగా కనిపిస్తున్నారు. బతకటం తప్పితే మీకు ప్రపంచంలో పనుండదనుకున్నాను. కాని మీకూ్కడా డబ్బంటే యింత గింజులాటేనా?" వింతగా చూస్తూ అన్నాడు.

బిచ్చగాడి మాటలకు అతనిలోని గాల్స్‌వర్ధీ, హార్డీలు కదుల్లాడారు. అతనిలోని "సినిసిజం" కూాకటివేళ్ళతో కదలబా గులాడింది. నోరు మెదల్పకుండా రూపాయి తీసి చేతిలో పెట్టాడు.

బిచ్చగాడు తెరచిన నోరు ముయ్యాలన్న సంగతే మరచిపోయి చూస్తున్నాడు. బిచ్చగాణ్ణి వొదిలించుకోవాలన్నట్టుగా, అసహ్యపు చూపులు చూస్తూ అతను ముందుకు సాగాడు.

ఎదురుగా ఒకవ్యక్తి పరుగెత్తుకొస్తున్నాడు. ఆ వెనక యిద్దరు పోలీసులు లాఠీకర్రలు ఝాపుకొంటూ వస్తున్నారు, చాలాదూరాన్నించీ. అతనికి ఏమీతోచక వచ్చే మనిషికి అడ్డువెళ్ళి పట్టుకున్నాడు. ఆ మనిషి ఒళ్ళంతా ముచ్చెమటలతో తడసివుంది. తెగరొప్పుతున్నాడు. శరీరమంతా గజగజ వొణికి పోతూంది. పట్టుకున్న చేతిని విదిలించుకో ప్రయత్నిస్తూ, తొట్రుపాటుతో అన్నాడు.

"నన్ను వొదలండి. పుణ్యముంటుంది. పట్టుకోవడానికి

వస్తున్నారు వాళ్లు''—పోలీసుల వంక చూపిస్తూ జాలిగా చూశాడు అతని కళ్ళల్లోకి.

''ఎందుకు పట్టుకుంటారు?'' అడిగాడు.

''హత్య చేశానట. ఉరితీస్తానికి!''

''హత్య చేస్తే ఉరి శిక్ష తప్పదా?''

''తప్పదు. ముఖ్యంగా బీదవాళ్ళకు.'' మరోసారి ప్రయత్నించాడు విడిపించుకోడానికి. పోలీసులు వస్తున్నారు. కాస్త తాలితే దగ్గరకు వచ్చేటట్టున్నారు. కొత్తవానికి ఆయాసం ఎక్కువవు తూంది.

''అయితే నువ్వు హత్య చేశావా?''

''చెయ్యబట్టే పరుగెత్తు తూంది. లేకపోతే నా కెందుకూ యీ అవస్థ? వదలండీ!'' అతని గొంతుక వొణుకుతోంది.

''హత్యచేసినప్పుడున్న ధైర్యం ఉరితీయించుకోనేటందుకు ఎందుకు లేదు? ఒకటి జరిగితే రెండోదికూడా జరగని య్య.''

కొత్తవానికి భయం వేసింది. ఇక వదలడను కున్నాడు. జాలిగా చూశాడు.

పోలీసులు దగ్గరికి వస్తున్నారు.

''నాకు భార్య వుంది. చాలా అందంగా వుంటుంది. గంపెడు పిల్లలున్నారు. నా భార్య అందాన్ని, నా పిల్లల్ని పోషించాలి. నా కింకా బ్రతకాలని వుంది. వదలండీ!'' అని బ్రతిమాలాడు.

''పో, బ్రతుకు. నీ ఖర్మం.''

బాణంలాగా దూసుకుపోయాడు హంతకుడు. అతనేమో పోలీసులకు ఎదురువెళ్ళాడు. వాళ్లు దగ్గర దగ్గరకు వస్తు

న్నారు. అతను యింకా ముందుకి సాగిపోయాడు. దగ్గరకు వచ్చి నిలవేశాడు పోలీసు.

"వాణ్ణి ఎందుకు పోనిచ్చావు? హత్యచేశాడని తెలీదూ?" అడిగాడు పోలీసు.

"తెలుసు. కాని వాడితో మీకేం పని?"

"ఏం పనా? పట్టుకొని వురి కంబానికి ఎక్కిస్తానికి. తిండి లేని ప్రతివాడూ యిట్లా హత్యలు చేస్తే ఏంగాను దేశం?"

"ఏమవుతుందా? తిండి దొరుకుతుంది. అందరికీ తిండి దొరుకుతుంది. అయినా దేశం జోలి నీ కెందుకూ! నీకు పోయిన ప్రాణానికి వున్న ప్రాణమేగా కావలసింది," అన్నాడు పోలీసు వంకనవ్వుగా.

రెండో పోలీసు పొట్టపైకీ కిందికీ వూగుతోంది, ఆయాసం కొద్దీ. అప్పటికే పోలీసులిద్దరూ చాలా అలసిపోయారు. అతని మాటలు అర్థంగానట్టుగా చూస్తూ "యింతకూ మీరనేదేమిటి?" అన్నాడు రెండో పోలీసు. పోయినవాడు ఎలాగూ పోయాడు గనక ఇతని సంగతి తేల్చుకుందాం అనుకున్నాడు.

"ఏమీలేదు. పోయిన ప్రాణానికి నా ప్రాణం చాలుతుందా, లేక యింకా నీలాంటి లావాటివాడి ప్రాణం కావాలా అని అడుగుతున్నా" అన్నాడు అతను.

రెండో పోలీసు అదిరిపోయాడు. తనలాంటివాడి ప్రాణం అనడంతోనే తన ప్రాణం నిజంగా పోయినట్టుగా భయపడ్డాడు.

"మీరు చాలు. కాని దానికి కొంచెం తతంగంవుంది. అవసరం వొచ్చినప్పుడు మేంచెప్పినమాటలు అనాలి."

'అదెంతపని' అన్నట్టుగా అతను తలూపాడు. పోలీసు లిద్దరూ రాతి విగ్రహాల్లా నిలబడి పోయారు.

"అయితే మీకు బ్రతకాలని లేదూ?" అడిగాడు పొట్ట పోలీసు.

"చావడంగూడా బ్రతకడంలోదే."

పోలీసుల కది మెట్టవేదాంతంగా కనబడింది. కాని హంతకుడు దొరికే ఆశలు లేవని నిశ్చయించుకున్నారు— అయినా అందుబాటులో మనిషి దొరికినప్పుడు లేనివాడి కొరకు ఎవరు అవస్థపడతారు!

"అయితే రా!" అన్నారు.

పోలీసులకంటే ముందు అతనే నడిచాడు హుషారుగా. పోలీసులు చెరి ఒక వైపుకూవచ్చి అతన్ని పట్టుకుపోతున్నారు. కాస్త నడిచిం తరువాత మొదటి పోలీసుఅన్నాడు.

"అయితే మీ భార్య......" పోలీసు అర్ధోక్తిలో వుండగానే అతను అందుకున్నాడు.

"ఆఁ. ఆఁ. భార్యావూసు ఎత్తకు. ఎందుకనో గాని ఇప్పుడు నా భార్యను తలుచుకుంటే బ్రతకాలనిపిస్తోంది మళ్ళీ. భార్య!...భార్య!!...అవును. నా భార్య!...నా అందాల కుప్ప!! ఎంత అందంగా వుంటుందనుకున్నారు? ఇప్పటికీ నా కళ్ళల్లో మెదులుతూ వుంది.

నేను సుఖపడితే తృప్తిపడేది! మెత్తటి పరుపు వేసి రోజూ నన్ను 'సుఖంగా నిద్రపో, యీ పుస్తకాలూ మన్నూ ఎందు?' అని బుజ్జగించేది. నేను పుస్తకాల్లోపడి నా సుఖాన్ని మరచిపోతున్నా ననేది. తాను మంచిచీరెలు

కావాలనటం నాకు అందంగా కనబడతాని కేనట! నిజమే! రోజూ నా కెంతో సుఖాన్నివ్వడానికి ప్రయత్నించేది. అవును. ఆమె చాలామంచిది. ఎంతఅందంగా వుంటుందనుకున్నారు? నా జన్మలో చూడలేదు. మీ జన్మలో చూచి ఉండరు. ఎప్పుడూ నా సుఖంకొరకే పెనుగులాడేది. పాపం, ఆమెతో పోట్లాడివచ్చాను. విచారంతో నా కొరకు ఎదురుచూస్తూం టుంది. పోవాలి. వొదలండి. తీరికైతే మీరుగూడా రండి, ఒకసారి చూపిస్తాను నా భార్యను— నా అందగత్తెను.''

నడిచే నడిచేవాడు నిలబడి రెండుచేతులూ వొదిలించుకో బోయాడు. పెనుగులాడాడు. కసికొద్దీ కరవబోయాడు.

నా భార్య......''

లాఠీ మడమలతో రెండు పోట్లు తగిలాయి.

''అసలు హంతకుడివి నువ్వే!'' అన్నారు పోలీసులు.

క థ కు డు

భర్తయింటికి వచ్చేటప్పటికి రాజమ్మ, 'పక్కింటి శేషగిరితో చచ్చేరోజు వచ్చిందని' రొజుకుంటూ వచ్చిచెప్పింది. తన్నుచూచి యికి లిస్తున్నాడట. సకిలిస్తున్నాడట. కన్ను కొడుతున్నాడట. యివ్వాళిటి కివ్వాళ తడికిలో నిలిచి నీళ్లు తనమీద చల్లాడట.

''అలాగా? బాగుంది!'' అన్నాడు భర్త—అతడు గొప్పకథకుడు.

''బాగుండటం కాదు. వాడి సంగతి ఏమిటో తేల్చాలి.''

''యిలా తీసుకు రా!'' అన్నాడు కథకుడు.

''ఏమిటి?'' అంది భార్య ఆదుర్దాగా. ''వాణ్ణా!''

''కాయితం కలం తీసుకు రా. మంచి కథ అవుతుంది. దీనికి పది రూపాయలు ఘల్లున రాలాలి. చదివిన వాళ్లంతా 'ఆహా' అనాలి,'' అన్నాడు కథక భర్త.

ఆమె తెల్లమొహం వేసింది.

దేశద్రోహి

"అబ్బ! ఎన్ని వెన్నెల రోజులు, కమ్మని రాత్రిళ్లు గడిచి పోయాయి. ప్రేయసీ ప్రియుల ప్రేమ కలాపాలకూ. రహస్య సంభాషణలకూ, కోయిలపాటలకూ, మల్లెపూల వాసనలకూ, ప్రణయ పరమార్థాన్ని కల్పించే అవి, నాకు మాత్రం అర్థంలేని వ్యర్థపు రాత్రిళ్ళే.

నిజంగా ప్రపంచంలో ఎంతటి అనంత సౌందర్యంవుందీ! ఎంతటి ముగ్ధ ప్రణయతత్వముందీ? అనంత సౌందర్యంలోని ఒక భాగంగానో, దగ్గరగానో వుండేభాగ్యం మాత్రం నేను నోచుకోలేదు. చక్కటి స్త్రీ బజారున పోతూవుంటే నా దౌర్భాగ్యానికి నొచ్చుకొని, కళ్ళు మిటకరించి, గుటకలు మింగటం కన్నా నేను ఏమి చేయగలుగుతున్నాను? అట్లాంటి అందకత్తెలను, భార్యలుగా, భుక్తంగా వాడుకొనే ఆ 'బ్లెస్సెడ్ ఫూల్సు'ని నిజంగా హత్యచేసినా పాపంలేదు. ఎంత మొరటుగా, మొద్దుగా, వాడుకుంటారు! ఆరాధించ వలసినచోట అధికారాన్ని చలాయిస్తారు, పరమనీచులు! ఆఘ్రాణించి, ఆనందించవలసిన స్త్రీ దేవతా సౌందర్యాన్ని పట్టుకొని మొరటుగా నలిపి సౌందర్యపు మొలకలను గిల్లి పారేస్తారు మూర్ఖులు!!

సౌందర్యాన్ని ప్రేమించి, పూజించే నాబోటి నిర్భాగ్యు డికిమాత్రం స్త్రీ సౌందర్యం ఎప్పుడూ దూరంగానే వుంటుంది. అది నా ఖర్మం. కనీసం స్త్రీ దేవత నడిచే దారిగా మారగలిగినా, ఎంత హాయిగావుండేది. అందు

కైనా నోచుకోలేదు.'' కిటికీ ప్రక్కనే మంచంమీద కూచోని, ఒళ్ళో డైరీపెట్టుకొని తెరిచివున్న కిటికీగుండా పేరంటానికీ, దేవాలయాలకూ, వచ్చిపోయే స్త్రీలవంక చూస్తూ కూర్చున్న మహాకవి ఆలోచనలు ఇవి.

సాయంత్రం ఐదుగంట లవుతూంది. ఇదివరకు లెక్క లేకుండా, వ్యర్థంగా, గడిపిన వెన్నెల రాత్రిళ్ళ సంఖ్యకు మరో రాత్రిని కలపబోతున్నాడు...కలప బోతోన్నాడా! రోడ్డువెంట పోతోన్న స్త్రీ మూర్తులను చూచిన కొద్దీ ఆత నికి చెమటలు పోస్తున్నాయి. నిరాశాపూరితమైన నిట్టూర్పు లతో, చూపులతో, డైరీ తెరిచాడు. అందులో యిలావుంది.

'శుక్రవారంనాడు గోపాల్ వాళ్ళ కాలేజికి తీసుకు పోయాడు. కిరస్తానీల పిల్లట. పేరు సరసీరుహం ట. వాళ్ళ కాలేజీలో కల్లా ''స్టార్'' అట. ఐదు నిముషాల వరకూ యిద్దరం కదలకుండా ఆ అమ్మాయివంక చూశాము.'

ఇంతవరకు చదివి,గడ్డంకింద చెయ్యిపెట్టుకొని లోపల్లోపల ఆలోచిస్తున్నాడు కవి. కాలేజీ చదువుకు ఆ అమ్మాయి తన అందాన్నీ, ఆరోగ్యాన్నీ, కొంతబలాన్నీ, బలియిచ్చినా యింకా అందంగానే కనపడింది. నిజంగా అదొక వింత అందం. విజ్ఞానం లేని వాళ్ళకు ఆ అందంలో వికాసం కని పించదు. అట్లాంటి అజ్ఞానులకు ఒకవేళ పొరపాటున సౌం దర్యం కనుపించినా, ఆవిడ కిరస్తానీవాళ్ళ పిల్ల అని తెలిసే సరికి కనపట్టం మానేస్తుంది. గోపాల్ నిజంగా అదృష్టవం తుడే! ఎన్నిరోజులనించి ఆ అనంత సౌందర్యానికి దగ్గరలో కూర్చుంటున్నాడు ఆ సరసీరుహం నిజంగా......

అప్రయత్నంగా డైరీ పేజీ తిప్పాడు. ఆ పేజీలో యిట్లా వుంది.
'ఆనాడు ఆదివారం. ఎన్నాళ్ళకో కనబడ్డ సుబ్బారావు తనగదికి తీసుకుపోయాడు. "కవీ! కవీ!" అని ఎగతాళిగా చాలాసార్లు సంబోధించాడు. వైదిక వాఙ్మయం మీద ప్రబంధకవులు విప్లవం తెచ్చారట. ప్రబంధ వాఙ్మయంమీద మేము- నవకవుల మట—బూర్జువా విప్లవం చేశామట. చారిత్రాత్మకంగా మా విధిని నెరవేర్చుకున్నామట. ఇక మా నేటి కవిత్వంమీద 'ప్రోలిటేరియన్' విప్లవం వస్తోందిట. ఈ విప్లవ చైతన్యాన్ని ఆంధ్ర దేశానికి కలిగిస్తూంది... ఎవరు...ఉఁ, గోపీచంద్ అట. పైగా సిగ్గులేకుండా "యీమతం నువ్వుకూడా పుచ్చుకోరాదా?" అని అడిగాడు సుబ్బారావు.

మళ్ళీ డైరీనుంచి కిటికీవైపుకు ప్రసరించాడు చూపుల్ని అప్రయత్నంగా. ఒంటరిగా పోతోన్న ఆఅమ్మాయి ఎవరు! ఆవిడ సౌందర్యం ఆకర్షించింది, కవిచూపుల్ని.

విప్లవమట...ప్రోలిటేరియన్ విప్లవం అనంత సౌందర్యాన్ని ఆనందించలేని ప్రతివ్యక్తీ భాషజోలికి పోతే ఏం జరుగుతుంది మరి? ఫ్యాక్టరీకన్నా కనాకష్టం అయింది భాష, సమ్మెలు చేయడానికిన్నీ, విప్లవాలు తీసుకురావడానికిన్నీ. అసలు కవిత్వం వీళ్ళకొరకు సృష్టించబడిందని ఎవరు చెప్పారు? అనంత సౌందర్యాన్ని ఆనందించగలవారే, స్త్రీ దేవతా సౌందర్యాన్ని ఆరాధించగలవారే దాని జోలికి పోవాలి...భాషలో ......విప్లవమట ......ప్రోలిటేరియన్...విప్లవం......" నెమ్మదిగా గునిశాడు.

రోడ్డుమీది అమ్మాయి దాటిపోతున్న కొద్దీ నెమ్మది

నెమ్మదిగా లేచి కిటికీలో ముఖంపెట్టి చూస్తూనుంచున్నాడు. మరీ మరీ దాటిపోతూంది... తెల్లముఖం పడుతూంది కవికి. దాటిపోయింది ఆమె. తిరిగి మంచంమీద కూలబడ్డాడు నిరుత్సాహంగా. తెరిచి వుంచిన డైరీ పేజీ తిప్పాడు—

'మంగళవారంనాడు ఏలూరునుంచి వస్తూ బెజవాడలో దిగి ఆదూరపు చుట్టాలింటికి పోయాను. వాళ్ల సత్కారాలూ మర్యాదలూ, అన్నిటికంటే వాళ్ల అమ్మాయి శాంత, సౌందర్యం నిజంగా నన్ను తృప్తిపరిచింది.

కిలకిల నవ్వుతూ, జాబిల్లిగా, మెల్లగా, మెత్తగా తిరుగుతూ నాకళ్లల్లో మెరుపు మెరిసి నట్లనిపించింది. విశ్వ సౌందర్యమంతా ఆ అమ్మాయిలోనే వుట్టిపడుతూంది. నిజంగా ఆ స్త్రీ దేవతను ఆరాధించబోతోన్న దెవరోగాని అతనే ధన్యాత్ముడు.'

టప్ మన్న శబ్దం. డైరీ మూశాడు కవి.

''శాంత!...ఎంత శాంతంగా వుంది. నిజంగా అనంత సౌందర్యంలోని చల్లదనాన్నంతా నీ పేరులోనే దాచుకున్నావు శాంతా. విశ్వ సౌందర్యాన్నే మించిన ఇటువంటి సౌందర్య ప్రతిమను అందుబాటులో పెట్టుకొనికూడా ఆరాధించలేక, వెతుక్కోలేక పోయానంటే, ఎంతటి మూర్ఖుణ్ణి! బెజవాడను మరిచిపోయినా నిన్ను మాత్రం మరువలేను శాంతి దేవతా. కుందనపు విగ్రహాన్ని పరిహసించే నీకు ఎదురుగా కూచోని, నాజీవిత సర్వస్వం అంతమయ్యే వరకూ ఆరాధించ మన్నా జంకుతానా! అసలు అంత భాగ్యం కూడానా, శాంతా! అనంత సౌదర్య మంటేనే నువ్వు. నువ్వంటేనే

అనంత సౌందర్యం. ఈ ఉన్మత్త సౌందర్యోపాసకుడికి ఏనాటికైనా శాంతి దేవతా విగ్రహాన్ని ఆరాధించే దినాలున్నాయా?
......శాంతా !!......"

బైట వాయిద్యాల మంగళగీతాలతోనూ, వినాద ప్రతిధ్వనులతోనూ, దేశసేవికల క్రాంతిగీతాల ప్రబోధంతోనూ, తత్ఫలితంగా కలిగిన చైతన్యంతోనూ, బజారంతా కోలాహలంగా కొత్తగావుంది. ఒక్కసారి బైటకు చూశాడు కవి. పతాకాలు పైకెగరవేస్తూ పోయేవారి కార్యదీక్ష అతనికి ఆటకాయతనంగా కనబడింది. ఆ నినాదాలు రంకెలుగా వినిపించినయి. అందుకనే అవి ఏవీ అతన్ని ఆ దేశ సేవికలు ధరించిన పట్టుచీరెలూ, మల్లెపూలూ ఆకర్షించినంతగా ఆకర్షించలేక పోయాయి. అతని హృదయాన్ని దేశసేవికలు ఆకర్షించినంతగా, అంత దేశసేవ సైతం ఆకర్షించలేకపోయింది.

తలుపు తెరచిన చప్పుడయింది.

"ఎవరు ! అచ్చి......"

మంచినీళ్ళ కూజా గదిలోపెట్టి పోతోన్న అచ్చి వెనక్కు తిరిగింది. నిదానంగా నిలబడి చూసింది. ఒక్కనిమిషం, అదోరకంగా, మౌనంగా కళ్ళల్లోకి చూశాడు కవి. అచ్చి బిత్తరపోయింది. మొదటినించీ తనమురికి గుడ్డలూ అవీచూసి తన్నుఓ మోస్తరుగా యజమాని అసహ్యించుకొంటున్నాడన్న భావంలో పెరిగివచ్చింది అచ్చి, ఆసంవత్సరంపాటూ. అచ్చి అంటే అల్లాంటి అసహ్యభావం లేకపోయినా ఏభావమూ లేకుండా మాత్రం పనికత్తెగా చూస్తోవచ్చాడు యజమాని.

ఇప్పుడీ చూపులు అచ్చిని అయోమయావస్థలో ముంచి లేవనెత్తినై.

"అచ్చీ! మంచినీళ్ళు తెచ్చిపెట్టు." బావిలోనుంచి వినపడ్డాయి మాటలు.

ఆశ్చర్యావస్థలో పడ్డది అచ్చి. తన యజమాని తనకెప్పుడూ అంతటి స్థానాన్ని కల్పించనూలేదు. తాను ఆశించనూ లేదు. మూర్ఛనలుపోయే విపంచీ తంత్రువులను గుర్తుకు తెచ్చుకుంటున్నాయి, అచ్చి పిచ్చిరక్తనాళాలు. అంతటి స్థానం సంపాయించుకున్నందుకు అచ్చికి ఆనందంలో భయం వేసింది. మౌనంగా కూజాలోని నీళ్ళు గ్లాసునిండా పోసుకు తెచ్చింది. గ్లాసు పట్టుకున్న అచ్చి చేతిమీద, అతని చేతి వొత్తిడి, మెత్తగా అర్థంగాని హాయిగా తగిలింది; అతనికే కాదు, అచ్చికికూడా—

"అచ్చీ! నీలో అనంత సౌందర్యం వుందే."

బైట వాయిద్యాలు అల్లకల్లోలంగా అరుస్తున్నాయి. దేశసేవికల గీతికలు దూర దూరంగా పోతోన్నయి. స్వాతంత్ర్య సముపార్జనానికి దృఢప్రతిజ్ఞను తీసుకోబోతోన్న వీరులూ, వీరనారీమణులూ, కవిసి దాటిపోతున్నారు.

"అచ్చీ, నీలో అనంతసౌందర్యవుందే" అంటున్నాడు కవి.

అతని ఆ అర్థంగాని మాటకు అచ్చి అదరిపడి పోయింది. తనలో ఏదో వుందంటున్నాడు యజమాని. ఆపాదమస్తకమూ ఒక్కసారి చూచుకుంది అయోమయపు అచ్చి. తన బుర్రకు తోచినంతవరకూ ఆ మాసిపోయిన కోకా, చినుగుల రవికా, సత్తు గాజులూ తప్ప కొత్త వస్తువు ఏదీలేదు వంటిమీద.

అట్లాంటి అవకాశాన్ని కల్పించుకుందామనుకున్నా వీలు చిక్కనివ్వని బీదరికం నెత్తిమీద తన్నుతూంది. ఆఖరుకి ప్రయత్నపూర్వకంగా మరుగుపరుద్దామని తంటాలు పడు తున్న ఆవిడ ఎడమ వక్షంమీది చిరుగుకూడా కొత్తది కాదే! తనలో తన యజమానికి కనపడిందేవో, తనకు కనపడక తొట్రుపడింది అచ్చి.

దూర దూర మవుతోన్న దేశసేవికల గొంతుకలూ, నినాదాలూ సహాయపడ్డాయి అచ్చి అసహాయస్థితికి.

"బాబూ! సొరాజ్జంవాళ్ళట వూరేగుతున్నారు. మీరు పోరూ?" అచ్చి నెమ్మదిగా సర్దుకుంది—ఏం చెప్పటానికీ తోచక మాట్లాడిన అచ్చి మాటల్లో వీణాగానం వినిపించింది కవికి.

"అదికాదు నా అచ్చీ! నీ అనంత సౌందర్యంలో నాకు భాగం పెట్టవూ?" నడుం ప్రక్కగా చెయ్యిపోనిచ్చి దగ్గరకు తీసుకున్నాడు అచ్చిని. ప్రతి స్త్రీలోనూ ఒకానొక అవస్థలో పురుషుణ్ణి రెచ్చగొట్టేశక్తి వుంటుందని అచ్చికి తెలీదు. వెఱ్ఱి పిల్ల. అతనిలోని పశుత్వాన్ని—కాదు ప్రణయాన్ని—ప్రకోపించి, ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మూక బాధను రేపే మహిమ తనలో వుందనుకోవటం అచ్చి ఎన్నడూ అనుకోని, వూహించుకోలేని విషయం. అతని చూపులు మైకంగా, అనివార్యంగా, అచ్చి ఎడమవక్షం చిరుగులోనుంచి, తొంగిచూచే యవ్వనంలో చొచ్చుకుపోయాయి. కవిత్వాన్నే తప్ప కోర్కెల్ని విప్పి చెప్పలేని అతని అధరాలు సైతం అట్టే చూస్తున్నాయి.

ఆ మైకంలో దేశసేవికల గొంతుకలు ఎడారిలోని పిలుపుగా, కలలోని కేకగా, అయిపోయాయి. తలుపు బిగించిన శబ్దంలో దేశమే అడుగున పడింది. అంతర్ధానమయింది.

ప్ర ణ య దే వ త !

అతను ఆమెను చూచీ చూడగానే గాఢంగా ప్రేమించాడు. తన శరీరంలోపల, హృదయానికి మధ్యగా, ఆమె రూపాన్ని చిత్రించుకున్నాడు— ఆత్మలో ఐక్యం చేసుకున్నాడు. పిచ్చి ఎత్తినట్లు ఆమె ఇంటిచుట్టూ తిరిగాడు. చాలా తాపత్రయపడ్డాడు.

చివరికి అతని కృషి ఫలించింది. పవిత్ర ప్రేమకు ఎప్పటికయినా ప్రతిఫలం దొరికి తీరుతుంది.

ఒక రోజు ఆమె తన ప్రేమను అందుకొని రాత్రికి రమ్మని కబురు చేసింది. అతడు ఎగిరి గంతు వేశాడు.

★

ఆ రాత్రి ఆమెతో గడిపాడు. స్వర్గసుఖం-ఇంద్రలోకం-మధురమయం. ఆమెను 'నువ్వు నా ప్రణయ దేవతవు' అన్నాడు. 'మనం ప్రేమ దంపతులం కావా'లన్నాడు. 'మన ప్రేమ ఆచంద్రతారార్కంగా నిలిచిపోతుంద' న్నాడు.

★

తెల్లవారింది. ఆమె ఇంట్లోలేదు. ఎందుకో జేబు చూచుకున్నాడు. పది రూపాయిల నోటు లేదు. మనస్సులో అనుమానం తళుక్కున మెరిసింది.

ఎవ్వరీమె ?

ఆమె పేరు సింహాచలం అనీ, ఆమె ఒక వేశ్యాంగన అనీ అతనికి తరువాత తెలిసింది.

ఆడవాళ్ల పెట్టెలో........

త్వొందరగా తలుపు తెరిచి అప్పుడే కదిలిన రైలుబండిలో పడ్డాడు అతను. చంకలోవున్న "వైతాళికులు" పక్కన పెట్టి ఒక్కసారి పెట్టెలోవున్న జనం వంక చూశాడు. ఏమిటీ? ఎవ్వరూ లేరూ ? అవతల బల్లమీద కూర్చున్న అమ్మాయి మాత్రం ఎవరో దీర్ఘంగా చదువుకుంటోంది. అతనికి గాభరా ఎత్తింది. పొరపాటున ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ఎక్కానా అని నాలిక కొరుక్కున్నాడు. కిటికీలోనుంచి పెట్టె బైటకు చూశాడు. నిస్సందేహంగా అందులోనే ఎక్కాడు. ఏమి చెయ్యడానికీ తోచక యువతలకు తిరిగి కళ్లు మూశాడు. కాసేపుండి నంగనాచిగా కళ్ళు తెరచి చూశాడు. ఉహు. ఆ అమ్మాయి దీర్ఘంగానే చదువుకుంటోంది. పెట్టెలో మరో యువకు డున్నాడన్న సంగతే గమనించి నట్లులేదు. దగ్గాడు. సకిలించాడు. నిట్టూర్చాడు—నిరర్థకం. అతనికి ఒక విధమైన కోపం కలిగింది. బల్లమీదున్న వైతాళికులు తెరిచి చదివాడు.

"హేమపాత్రల చందన మెండిపోయె,
ద్వారములు మోయుచున్నవి హారములను
సానలందించె స్నాన కషాయగంధ
మబల, ఎవనికోసము సగమై కృశింతు?"

నెమ్మదిగా పుస్తకం పక్కగా, దొంగగా, తొంగి చూశాడు.దీర్ఘంగానే చదువుతోంది ఆ పిల్ల. ఈసారి గొంతు హెచ్చించాడు.

"చెక్కుచెదరని పాపట చిక్కువడియె,
వేణిబంధము శిథిలమై పిరుదులందె,
కరగిచెరగిన తిలక రేఖలను తుడువ
వతివ, ఎవడాహరించె నీ ......

"నిమ్మళంగా చదువుకో లేవూ?"—విసురుగా అవతలి వేపునుంచివచ్చింది ధ్వని. ఒక్కసారి 'వైతాళికులు' వొణికింది. చివరి మాట తడబడుతూ వచ్చింది;—"ఆ-ర్ద్ర-హృ-ది-ని."

'నిమ్మళంగా చదువుకో లేవూ?' యెంత మెత్తగా అడిగింది? నిజంగా ఏదో కోయిల కూసినట్లుందిగాని మరేమన్నానా? ఎంత ప్రాథేయ పూర్వకంగా వుంది ఆధోరణి. ఒక్కసారి ఆమె వంక చూశాడు. ఆమె దీర్ఘంగా చదువు కుంటోంది. ధోరణి మరీ హెచ్చించాడు.

"పాలు పొంగిన గతి పొంగు ప్రణయర క్తి
ఆపుకొన లేని పడుచు ప్రాయమ్ముతోడ
నమ్మి యెవనికి నీ మనమమ్మికొంటి
వువిద, ఈ మేఘమాస నవోదయములు?"

అవతల పుస్తకంమూసిన ధ్వని. "ఏయ్, ఏమిటది? చెప్పేది వినిపించటంలా? ఏమిటా మొరుగుడు?" అన్నది.

"క్షమించాలి. నేను కుక్కను కాను. భావ కవిని."

"అవునవును. నీ మొరుగుడు వింటూనే వున్నా."

"తిరిగి క్షమించాలి. నేను మొరగటం లేదు. భావగీతాలు ఆలాపన చేసుకుంటున్నాను. యింకా క్షమి స్తే ప్రేమగీతాలు పాడుకుంటున్నాను."

వస్తోన్న నవ్వును ఆపుకుంది ఆమె.

"అందుకనే అంతకటువుగా మొరుగుతున్నావు. పెట్టెలో యితరులకు గోల అని గూడా తెలీదూ!" ఆమె కోపాన్ని నటిస్తూ అంది.

"మీకు కోపం రాకపోతే అది గోలకాదని మనవి చేసుకుంటున్నాను. హృదయంలో నుంచి పొంగివచ్చే ప్రణయ గీతికలు అవి."

ఆమె మళ్ళీ దీర్ఘంగా చదువుకుంటోంది.

"ఏమిటో చదువుకుంటున్నారు?"

మౌనం!

"ఏమిటండీ ఆ కావ్యం?"

తిరిగి మౌనం.

"శివశంకర శాస్త్రిగారి 'హృదయేశ్వ'రా"? ఒక నిమిషం ఆగి, "కృష్ణశాస్త్రిగారి 'ఊర్వశి' లాగా వుందే."

"కాదు కామ్యూనిష్టు మానిఫెస్టో." చాలా కోపంగా, విసుగ్గా వచ్చింది జవాబు.

"ఓహో! ఆంగ్ల కావ్యమా! ప్రణయ గీతా లేనా?"

"..................."

"కవులెవరండీ?"

"మార్క్సు ఏంగిల్సులు వ్రాశారు."

"ప్రేయసీ ప్రియులనుకుంటాను,"

"మీది విశాఖపట్టణం అనుకుంటాను."

"కాదు, 'నా నివాసమ్ము తొలుత గంధర్వలోక మధుర సుషమా సుధా గానమంజువాటి! ఏనొక వియోగ గీతికను! ఏం? అట్లాఅడిగారు పిచ్చివాడిననా? ఎప్పుడూకూడా కవికీ,

ఉన్మత్తుడికీ ఎక్కువ తేడా లేదన్నారు. నేను కవిని.''

''అవునవును, సంయోగమనేది తెలీకుండానే, వియోగాలు పొందుతూండటం మీ భావకవులకు బాగా చాతనవును''

''ఏముందీ, మీరూ నేనూ రైలులో కలుసుకున్నాం. అది సంయోగం. మీ స్టేషన్‌లో మీరు దిగిపోతారు. అప్పుడు నేను పొందే అవస్థ వియోగం అవుతుంది.''

''జాతకం బాగుండకపోతే వియోగం విషాదాంతం అవుతూ వుంటుంది.''

ఐదు నిమిషాలకాలం యిద్దరిమధ్యా గడిచింది. ఆమె మళ్ళీ చదుకుంటోంది. అతను ఆలోచించుకొని, ఆలోచించుకొని జంకుతో, ''ఒక్క ఆంగ్లగీతిక చదివి విని పిస్తారూ?'' అన్నాడు.

ఆమె చాలా కోపంగా అంది — ''ఇందులో గీతికలూ వుండవు. జంతికలూ వుండవు.'' ఉద్రేకపూరితంగా మళ్ళీ అంది. ''ఇది ఆ ప్రపంచ క్రాంతి కుమారుల చేత వెలిగించ బడిన ఆరని జ్యోతి. కృషికసోదరుల జీవన జ్యోతి. ప్రపంచ స్థితిని మార్చడానికీ, కూలీ సోదరులు చేసే విప్లవాలకూ, మార్క్సు, ఏంగిల్సులు పట్టిన నీరాజనము. అంతేగాని యిందులో చచ్చు ప్రణయ ముండదు.''

''పవిత్రవంతమయిన ప్రణయం చచ్చుదా? మీ కూలీ సోదరుడు నిజమా ? .... మీబోటివారి మనస్సులు రోజుకు మూడు అణాలు తెచ్చుకోలేని కూలీ వెధవ మీదకు పోవటం విచిత్రంగావుంది.''

''నోరు మూయటం మంచిది. సంఘస్థితి గమనించకుండా

'ప్రేయసీ, ప్రేయసీ' 'ప్రణయమో, ప్రణయమో' అని మత్తెక్కిన కూతలు కూస్తూ కూర్చుండే మీకు ఏం తెలుస్తుంది? కూలీ అంటే మీకు అసహ్యం. కూలీ రాజ్యమంటే అపహాస్యం. మీమైకం వొదిలితేగాని సత్యం బయటపడదు.''

''క్షమించండి, మీది సోషలిజమా? అయితే మీ సోషలిస్టులకు మేమంటే యిష్టమే ననుకుంటా.''

''కాదు కాదు-ఎప్పటికీకాదు. వున్మత్త ప్రేమాలాపనలు పలవరించే మీ రేమిటి,మాకు సన్నిహితు లేమిటి? సోషలిస్టుకు కేపిటలిస్టు ఏపాటి బంధువో మీరూ మాకంత. మీ భావ కవులు బూర్జువా కవులు. ఈమాట మీ సభాపతే వొప్పుకున్నాడు. మేము కోరేది ప్రజా కవులను. సంఘస్థితిని గమనించి సత్యాన్ని చెప్పేవాళ్ళుగాని మా కవులు, లేనిపోని వర్ణనలూ కల్పనలూ చేసేవాళ్ళుకాదు. మాకవులు 'ప్రేమా' 'ప్రేయసీ' అని యేడ్వరు. కూలీ సోదరులకోసం కూలీ రాజ్యంకై పాటుబడతారు.''

''క్షమించండి. మీకు కూలీలంటే అంత ప్రేమ యెందుకు చెప్పండీ? ఆ మురికి గుడ్డల వాళ్ళంటేనే నాకు అసహ్యం ముఖ్యంగా.''

''అనవసరమైనవాగుడు కట్టిపెడితేబావుంటుంది,''అన్నది. మధ్యలో అతను తిరిగి అందుకొని ''ముఖ్యంగా మీబోటి నాగరికత తెలిసినవాళ్లూ, ఆర్ద్రహృదయం కలవాళ్లూ, అందమైనవాళ్లూ,వాళ్లనుచూస్తేనే అసహ్యించుకోవలసిందిగదా!'

''అధిక ప్రసంగం కట్టిపెట్టు.'' ఎక్కడ లేని కోపాన్ని తెచ్చుకుంటూ, మూసిన పుస్తకాన్ని తిరిగి తెరిచి

పేజీలు తిరగవేస్తోంది.

"ఏమో మీకు కోపంగావుంటే నేనేమి అననుగాని, ఆ కూలీలు రాజ్యం ఏలుతారంటే నాకు నమ్మకంలేదు."

"బుద్ధిలేదూ?..." చివాలునలేచింది. అతనివైపుకే వస్తోంది వుగ్రరూపంతో. అతను గడగడ వణికిపోయాడు. అమాంతం లేచిగొలుసు లాగబోయాడు. ఆమె గబగబావచ్చి అతని చెయ్యిపట్టుకొని గుంజింది. అతను బిత్తరిపోయాడు.

ఆమె ఆజ్ఞాపూర్వకంగా "కూర్చో" అంది. అతను కిక్కురుమనకుండా కూర్చున్నాడు. ఆమె మీదిమీదికి పోయింది. అతను వెనక్కు వెనక్కు జరిగాడు.

"పూర్వ కవులమీద ఏదో పెద్ద విప్లవం తెచ్చామని గర్విస్తారు మీ భావకవులు. నిజమే సంఘస్థితి మారగానే దాని చిహ్నంగా మీవిప్లవం విజయవంతంగా సాగింది. కాని మీ మీదకూడా విప్లవం వస్తోందంటే మీరు నమ్మరు. సారస్వత లోకంలో మీపిచ్చి పిచ్చి ప్రేమలు, వుత్త వుత్త ప్రేయసీలు శాశ్వతంగా నిలిచిపోతారనుకుంటారు. సారస్వతం మీ కాణాచి అని మీదుర్భ్రమ—అదే పొరపాటు. మీమీదా విప్లవం వస్తోంది." ఆ చారెడేసి కళ్ళూ, వూగులాడే లోలక్కులూ, చలించే అధరాలూ అతన్ని భయపెట్టాయి.

పక్కస్టేషన్‌కు వచ్చి బండి ఆగింది. ఆమె దిగింది. వెనకనే జంకుతో అతనూ దిగబోయాడు. "ఏం దిగుతున్నావ్?" అంది ఆమె. "ఇది ఆడవాళ్ళపెట్టెకాదూ!" అన్నాడు అతను. "అవును. ఆడవాళ్ళపెట్టే. మీపెట్టే."

అతన్ని లోపలకు నెట్టి తలుపువేసింది.

కడుపు కక్కుర్తి

"ఐస్‌ఫ్రూట్, ఐస్‌ఫ్రూట్. కానీ, కానీ, ఐస్‌ఫ్రూట్"-

తన మామూలు బజారుకు వచ్చాడు ఆ కుర్రవాడు; నల్లగా, సన్నగా, పదిహేను ఏళ్లుంటాయి.

అతనా వృత్తిలో ప్రవేశించి దాదాపు సంవత్సరం కావస్తూంది. ఏరోజు కారోజు మూడణాలో, నాలుగణాలో ఒడుచుకుంటాడు, ఎండల్నిబట్టి. ఆరోజు ఎండ తీవ్రంగా వుంటే మరో అణా ఎక్కువ సంపాయించాడన్నమాటే! కింద కాళ్లూ, పైన తలా ఎంత ఎక్కువగా మాడితే అంత అదృష్టం వాడికి. కాని ఆరోజున శరీరం ఆపాద మస్తకమూ మాడి మండిపోయిందేగాని వాడి జేబు కానీ మోతన్నా వినలేదు. తను మామూలుగా వెళ్ళే ఆ విద్యార్థి గదికి వెళ్ళాడు.

విద్యార్థి దీర్ఘంగా చదువుకుంటున్నాడు. ఫ్లాస్కు కింద పెట్టి నెమ్మదిగా గోడకానుకుని కూచుని నిట్టూర్చాడు కుర్రాడు. ఒక్క నిమిషం ఆగి "బాబూ ఐస్‌ఫ్రూట్" అన్నాడు. విద్యార్థి పుస్తకంలోనించే చూశాడు కుర్రవాణ్ణి.

"ఏయ్. యికనుంచీ వొద్దు. రాబోకు. మాకు పరీక్షలు జరుగుతున్నాయి. తెలిసిందా?" అన్నాడు.

"తెలిసింది బాబూ!"

"ఏమిటి?"

"ఇకనుంచీ ఐస్‌ఫ్రూట్ అమ్ముకుంటే పొట్ట గడవదని."

"సరే యిక వెళ్లు. చదువుకోవాలి."

"బాబూ మీరు యికనుంచీ రావద్దన్నారు, ఇవ్వాళకు

మాత్రం కొనండి.'' దీనంగా చూశాడు కుర్రాడు. విద్యార్థికి జాలి వేసింది.

జేబులోనుంచి కానీ తీసి వాడివైపుకు విసిరాడు.

''ఊఁ ఒక టిచ్చిపో.''

''బాబూ కానీతో పొట్ట నిండుతుందా? పైగా యీ కానీలో సగంపైన ఐస్ ఫ్రూట్ ఆయనకు పోవాలి. ఏమన్నా గానీ యివన్నీ యివ్వాళ మీరే కొనాలి.

''కొని, ఏం చెయ్యమంటావ్? బజార్ల వెంట తిరిగి అమ్ముకోమంటావా? పో, వెధవా. మీ అక్కయ్య వుందని చెప్పావుగా యిదివర్లో. అదేం సంపాదించదూ?''—అంతకు ముందు కలిగిన ఆకాస్త కనికరము తుడుచుకుపోయింది. పైగా విద్యార్థికి వాడిమీద కోపం వచ్చింది. వెధవ! పరీక్షల్లో చదువు మింగెయ్యడానికి దాపరించాడు.

''అక్కయ్యా! బాబూ దానిసంగతే చెపుతారూ. అదెందుకూ పనికిరాదండీ. దాని కోసమే నాకీ అవస్థ. అది లేకపోతే నేను హాయిగా చెయ్యి ఆడిస్తూ బ్రతికేవాణ్ణి. దానికి దొంగతన మంటేనే గిట్టదు.'' కుర్రాడు గుడ్లు తేలవేస్తున్నాడు.

విద్యార్థికి వాడు ఏ మూడు రోజులనాడో అన్నం తిన్న వాడిమాదిరిగా కనబడ్డాడు. అంతలో మళ్లీ విద్యార్థికి జాలి వేసింది వాడిమీద. వెధవకుంక, తెలివిగలవాడే. దొంగతనంచేసి బ్రతికేవాడట హాయిగా. అవును. పాపం వాడేం జేస్తాడు, కడుపు మాడుతోంటే! తను చదువుకున్న సోషలిస్టు సిద్ధాంతాలన్నిటినీ ఆ కుర్రాడి కేసుకు ''అప్లయి'' చేసి చూస్తోన్నాడు విద్యార్థి. వాడి అక్కయ్య సోమరిపోతులాగా

కూచుని వీడి శ్రమ మీాద జీవిస్తోంది కాబోలు. వెధవ అక్క-య్యలు! వెధవ చుట్టాలు!

"రోజూ మీా అక్కయ్య ఏంచేస్తుంటుందిరా?" కళ్లు మూసుకు కూచున్న కుర్రాడు, విద్యార్థి ప్రశ్నకు కళ్లు తెరిచి చూశాడు.

"ఏంచేస్తుంది? ఆ శంకరయ్యరుగాడితో సరసాలాడు తుంటుంది."

"ఏ శంకరయ్యరు?"

"వాడే నండీ. మా అక్కయ్యను ఉంచుకొన్న శంకర య్యరు. ఆ సుబ్రమణ్యాం అయ్యరు కాఫీ హోటల్లో యిడ్డెన్లు ఇస్తాడే వాడు. నేను యీా ఐస్ ఫ్రూట్ అమ్మటం మొదలు పెట్టిన రోజుల్లోనే, వాడూ మాయింటికి రావడం మొదలు పెట్టింధి. వాడంటే మాఅక్కయ్యకు ఎంత ప్రాణ మనుకున్నారు? వాడు మా యింటికి వచ్చినప్పుడల్లా మా అక్కయ్య దాన్ని అది మరిచిపోయేది. కందిరీగలాగా ఎప్పుడూ వాడిచుట్టూ తిరిగేది. అయితే వాడూ మా అక్కయ్య అంటే అట్లాగే వుండేవాడు లెండి. వాళ్ళ కాఫీహోటలు పెట్టిన సుబ్రమణ్యాం అయ్యరు పెళ్ళాంకంటే కూడా మా అక్కయ్యే బాగుంటుందనేవాడు."

మధ్యలో అందుకున్నాడు విద్యార్థి; అతను యిట్లాంటి కథలంటే ఒక్క చెవేకాదు గొంతుకూడా కోసుకుంటాడు. పదిమందికి చెపుతాడు. పదిమంది చాత చెప్పించు కుంటాడు.

"ఆఁ! అయితే ఏం జరిగింది?"

"ఏం జరుగుతుంది? కొంత కాలానికి మాఅక్కయ్య నెల-

తప్పించుకుంది. ఆ తరవాత వాడేదో మందు తెచ్చి యిచ్చాడు మాఅక్కయ్యకు. దాంతో ఆ కడుపు దారిని అది పోయింది. వాడు మాయింటికి వచ్చే మొదటి రోజుల్లో ఏదో కాస్త యిచ్చే వాడండీ. అయితే వాడుమాత్రం ఏం చేస్తాడు లెండి ? వాడికి వచ్చే యిరవై రూపాయల్లో పది రూపాయలు అరవ దేశంలోవున్న వాడి ముసలి తల్లికీ, వెధవ చెల్లెలికీ, దాని కూతురుకీ పంపుతాడు. ఇక మిగిలిన రూపాయలలో పెళ్ళి చేసుకోవాలన్నా, పెళ్ళాన్ని పోషించాలన్నా కష్టమే చూడండి.

అందువల్లనే మా అక్కయ్యతో స్నేహం చేశాడు. అట్లాంటి బీదరికంలో ఎవరైనా ఇంకేం చేస్తారు చెప్పండి ? కాని ఆ వెధవ మొదటి రోజుల్లో తప్పితే మళ్ళీ దమ్మిడీ యిచ్చిన పాపాన పోలేదు. వెధవ అరవ బుద్ధి. రోజూ తేరగా వచ్చేవాడు మాయింటికి. పైగా వాడికి, నేను తెచ్చిన డబ్బు లో కాస్తమిగిల్చి యిచ్చేది మాఅక్కయ్య. నేను వూరుకో లేక ఒక రోజు మాఅక్కయ్యతో పోట్లాడాను. ఆ సమయా నికే వాడువస్తే మాఅక్కయ్య వాణ్ణి కాస్తడబ్బుకు ఒత్తిడి చేసింది. ఆ పర్ని, వాడు విదిలించుకు పోయి మూడు నాలుగు రోజులు రాకుండా బిగదీసుకు పోయాడు.'' ఇక చెప్పడానికి ఓపిక లేదన్నట్టుగా ఆపాడు కుర్రాడు. ఆకలికి వాడికళ్ళు తిరిగి పోతున్నాయి. అలమర వైపుకు చూశాడు. అందులో ఉన్న అరటిపళ్ళు చూడగానే వాడికి నోరూరింది.

''బాబూ ! అరటికాయలు భలేగా ఉంటయి.'' విద్యార్థి నవ్వు ఆపుకో లేక పోయాడు.

"సరేలే. శంకరయ్యరు సంగతేమిటి."

"ఏముందండీ. ఆ నాలుగురోజులూ మాఅక్కయ్య వాడి కొరకు నన్ను ఏడిపించి ఎర్రమన్ను చేసింది. నా మీద కాసేపు అలిగింది. దాన్ని అది తిట్టుకుంది. మళ్ళా నన్ను బతిమాలింది. వాణ్ణి తీసుకు రమ్మంది. నేను మాత్రం చచ్చినా పోనన్నాను. చివరికి ఐదో నాడు వాడే వచ్చాడు. వాడు యింట్లోకి రాగానే మాఅక్కయ్య భోరుమని ఏడ్చింది. ఇక ఎప్పుడూ వాడికి కష్టం కలిగించనని బతిమాలు కుంది. వాడు నిప్పుల్లో దూకమంటే దూకుతానంది. నీళ్ళ లో దిగమంటే దిగుతానంది. ఏదన్నా చేస్తానంది. ఆ వెధవ బిర్రబిగదీసుకున్నాడు. నాకు మొదటనుంచీ వాడంటే మంట. దానికితోడు వాడు మాఅక్కయ్యను అట్లా ఏడిపిస్తుంటే నేను సయించలేక పోయాను. మా యింట్లోనించి బైటకు పొమ్మన్నాను వాణ్ణి. వెధవ! ఇక వాడా కోపం పట్టలేక గబగబా మాఅక్కయ్యను రెండు దెబ్బలు వేశాడు. అనరాని మాటలు అన్నాడు. 'వీణ్ణి అలవాటు పడ్డావు, వాణ్ణి అలవాటు పడ్డావు' అన్నాడు. అనాలని అన్నాడుగాని మా అక్కయ్య నిజాయితీ వాడికే తెలుసు. ఆ పర్ని నేను కర్ర తీసుకొని మీదకు వెళ్ళితే పిరికి వెధవలాగా పారిపోయాడు. మూడు రోజులయింది ఇది జరిగి. ఇక వాడొచ్చే ఆశలు వొదులుకుంది, మాఅక్కయ్య. కాని మూడు రోజులనించీ ఉపవాసాలే చేస్తోందండీ దాంతోపాటు నేనూ. నిజంగాదాన్ని అది చంపు కొనేట్టుంది. ఏం చెయ్యాలో తోచడం లేదు. ఏదో గుండెరాయి చేసుకొని యివ్వాళ ఐస్ ఫ్రూట్ అమ్మ

కోడానికి వస్తే ఒక్కటీ అమ్ముడు పోలేదు. మా కర్మ ఏం చేస్తాం! మళ్ళా రేపు కూడా పస్తుండవలసిందే!''—జాలిగా విద్యార్థికళ్ళల్లోకి చూసి మళ్ళా అందుకున్నాడు—

''ఇక లాభం లేదండీ. మా అక్కయ్యను ఎట్లాగోట్లా బలవంతపెట్టి వొప్పించి మరో మారాజును కుదుర్చుకోక తప్పదు.''

విద్యార్థి జేబులోనించి రూపాయి తీసి విసిరాడు వాడి మీదికి. వాడు సంతోషాన్ని పట్టలేక, ఇదివరకటి ఆకలి నంతా మరిచిపోయి ఎక్కడలేని సత్తువతో, వుషారుతో లేచి టేబుల్ మీది కాయితం కిందపరచి గబగబా ఐస్ ఫ్రూట్లు తీసిపెడుతున్నాడు. విద్యార్థికి వాడి పనిచూస్తే నవ్వు వచ్చింది. వాడిచాత అవన్నీ మళ్ళా ఫ్లాస్కులో పెట్టించాడు.

''పో అవన్నీ ఎవరికన్నా అమ్ముకో. నువ్వా రూపాయి యింటికి తీసుకుపో. ఎప్పుడన్నా డబ్బు అవసరపడితే నా దగ్గరకు రా. తెలిసిందా?'' అన్నాడు విద్యార్థి. వాడేమీ మాట్లాడ లేదు. కూచున్న చోట్లోనించి కదల్లేదు. ఏదో మాట్లాడ బోతాడు. గొంతు పెగలక వూరుకుంటాడు. విషాదాంత నాటకంలోని నాయకుడి స్నేహితుడులాగా, సుఖానికీ దుఃఖానికీ మధ్యవుండే స్థితిలో, అవ్యక్త మధుర వేదనవంటి ఒక అనిర్వచనీయమైన బాధలో తనకూ ఆ విద్యార్థికీ వున్న ఏ పూర్వజన్మ బాంధవ్యాలనో లోలోపల కదిలించు కుంటూ వున్నాడు కుర్రాడు. అవును మరి. ఈప్రపంచంలో మానవుడు కోరుకున్న కోరికను మనం తీర్చినా, అనుకున్న ప్రకారం మాట చెల్లించుకోడానికి గొంతు పట్టు కున్నట్టుగా

ముక్కుతారు. ఎన్నన్నా చేస్తాగు. కాని అసలు ఒడంబడిక నెర వేర్చరు. తప్పించుకు పోయేవాళ్ళు కొందరూ. తన్నిపోయే వాళ్ళు కొందరూ. తియ్యని కబుర్లు చెప్పే వాళ్లు మరికొందరూ. కడుపుమాడుతూందంటే, బాధ్యత లేకపోయినా అవసరాలను తీర్చే ఆ విద్యార్థి వంటివాళ్ళు ఎంతమంది దొరుకుతారు? శంకరయ్యరు లాంటి వెధవలు ఎంతమంది సరిపోతారు ఒక్క ఈ విద్యార్థికి. మోసంతో, వుచితంగా తమ అవసరాలను తీర్చుకుపోయే శంకరయ్యరు వంటి వెధవులు ఎంత మంది లేరు? కటువుగా మాట్లాడినా ఎంత మార్దవం వుంది యీ విద్యార్థిలో!

ఐస్ ఫ్రూట్ కుర్రాడు ఇంకా కదల్లేదు - ఏదో ఆలోచిస్తూన్నాడు.

"బాబూ మరి......" అర్థోక్తిలో ఆగాడు కుర్రాడు.

వాడి వంక విపరీతంగా చూశాడు విద్యార్థి. ఏమిటి వాడు ఇందాకటినుంచీ ఆలోచించేది? దేన్నిగురించి బాధపడుతున్నాడు? అసలు పడుతూంది, బాధా, సుఖమా?

"ఊ! ఏమిటి 'మరి'......" అడిగాడు విద్యార్థి.

"మరి మా అక్కయ్యను ఇక్కడికి తీసుకురమ్మంటారా, మీరు వస్తారా?" అడిగాడు కుర్రాడు. విద్యార్థి వాడివంక కోపంగా, కాదు జాలిగా, కాదు రెండూగా చూశాడు. ఒక నిమిషం ఎవరూ మాట్లాడ లేదు.

"బాబూ! వాడిమీద మా అక్కయ్యకు ఎంత ప్రేమ వున్నా, మిమ్మల్ని చూస్తే ఇష్టపడుతుం దనుకుంటాను. ఇష్ట పడకపోతే ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళగొడతానని బెదరిస్తాను. తన్ని

వొప్పిస్తాను. మీకు అనుమానం అక్కర్లేదు. కాని పొద్దు గూకిం తరువాత ఎవరూ చూడకుండా, నేనొచ్చి తీసుకెడ తాను మిమ్మల్ని. కాదంటే మా అక్కయ్యనే తీసుకొస్తాను. మీ ఇష్టం చెప్పండీ.''

''సరే రేపు తీసుకురా. ఆలోచిద్దాం.''

విద్యార్థి మాటలకు కుర్రాడు ఎక్కడలేని వుత్సాహమూ చూపించాడు. 'రేపు తీసుకురా ఆలోచిద్దాం' అన్నాడు. తన అక్కయ్య అందంచూస్తే కాదనడం చాతనవుతుందా ఇతనికి. ఇతనికే గాదు. ఎంత నిగ్రహశక్తివున్న బుద్ధ దేవుడైనా తన అక్కయ్య అందాన్ని చూస్తే చలించి తీరుతాడు. ఇక యీ విద్యార్థి లెఖ్ఖా!

అయితే రేపటినుంచీ ఈవిద్యార్థి తనకు కొత్త బావ-కొత్త చుట్టం, కాబోతున్నాడన్నమాట. భౌతికి అవసరాలకు బాధపడ్డ అతని పసి హృదయం ఈ రానున్న ఐశ్వర్యానికి ఎగిరి గంతులేసింది. ఏది నీతో, ఏది నీతి బాహ్యమో అని మీమాంస చేసుకొనే శక్తి నశించిం దతని మనస్సుకు. దైనందిన అవసరాలకు నలిగి, ఆహుతి అయ్యే అట్లాంటి వాళ్ల మనస్సులు ఎప్పటికీగూడా నీతి అవినీతుల గట్లనూ. హద్దుల్నీ గుర్తించవు. అందుకనే అతన్ని బావగా కోరాడు. ఆలోచిస్తానంటే ఎగిరి గంతేశాడు.

కుర్రాడు మెట్లుదిగి పోయాడు హుషారుగా. విద్యార్థి వాణ్ణి చూస్తూ నిలబడ్డాడు.

విద్యార్థిలోని సనాతనుడు గుండెలు బాదుకున్నాడు. వాడి అక్కయ్య రేపు వస్తుంది. ఆమెతో ఏం చెయ్యాలి?

ఎవరి కివ్వాలి ? వాళ్ళ కడుపుమంటలు తీర్చాలా ? వొద్దా ? వూరికినే తీర్చాలా ? తీర్చినందుకు ప్రతిఫలం అపేక్షించ వచ్చా ? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలు దొరక్క అట్లాగే నిలబడిపోయి దిక్కులు చూశాడు విద్యార్థి.

అ బ ద్ధా లు

"అతను సాయంత్రం వస్తాడు. అత నంటే నీ కెంతో ప్రేమ అని చెప్పాను. అతని కవిత్వ మంటే నువ్వుపడి చస్తావనీ చెప్పాను. నువ్వు అత నికి అట్లాగే కనపడాలి !—" ప్రాధేయపూర్వకంగా అడిగాడు భర్త తన భార్యని.

అతని భార్య చాలా అంగత్తె. ఆమెను చూచి ముగ్ధులు కాకుండా ఎవ్వరూ పోలేరు.

కాని అతను మాత్రం సంసార తాపత్రయంలోపడి భార్య అందాన్ని ఒక్క నిమిషం కూడా తీరిగ్గా చూచి ఎరగడు యింతవరకు.

అతని ప్రశ్నకు "వీల్లేదు. నాయిష్టం వచ్చినట్లు ప్రవర్తిస్తాను," అంది భార్య.

ఆ సాయంత్రం అనుకున్న ప్రకారం వచ్చాడు అతని స్నేహితుడు. అతన్ని వెంటనే తనగదిలోకి తీసుకుపోయాడు భర్త— "నా భార్య మీ రంటే మీ కవిత్వ మంటే పడి చస్తుంది. అందుక నే మీ రంటే యిష్టం వున్నట్టు కనపడకుండా నటిస్తుంది. మరిచిపోకండి," అన్నాడు.

లోపలకు పోయి భార్యను కలుసుకున్నాడు—

"నువ్వు తప్పకుండా అతనిమీద యిష్టం వున్నట్టు ప్రవర్తించాలి. నువ్వంటే అతనికి చాలా యిష్టం. అందుకని అయిష్టంగా ప్రవర్తిస్తా వేమో జాగ్రత్త," అన్నాడు.

"నా యిష్టం !" అంది భార్య.

"చూస్తాగా ?"— బెదిరించాడు భర్త.

మర్నాడు ఉదయం వూరంతా పాక్కిపోయింది. అతని భార్య అతని స్నేహితుడితో లేచి పోయిందట ! పోషించే బాధ్యత తప్పిందని చెమ టలు తుడుచుకొని నిట్టూర్చాడు భర్త.

రైలు దిగి స్టేషన్‌లోపలకు వచ్చాం. తనకోరకెవరో వచ్చి అవతలెక్కడో వున్నట్టుగా నలుదిక్కులూ చూచింది అనూరాధ. ఎవళ్లూ రాలేదు. తాను వస్తున్నా, స్టేషనుకు మనిషినన్నా పంపించాలని గుర్తులేని భర్త దగ్గరకు అనూరాధ నన్ను తీసుకెడుతోంది.

తన భర్త చాలా మంచివాడట. తన్నెంతగానో ప్రేమగా చూస్తాడుట. నాకంటే కూడా అందంగా వుంటాట్ట. ఎవ్వరూ లేని ఇంటరుక్లాసులో కూచోని ఏమేమిటో చెప్పింది పిచ్చి అనూరాధ. తన కొరకు ఆయన కారువేసుకొని స్టేషనుకు వచ్చి కూర్చుంటాడని చెప్పింది.

జట్కాబండివాణ్ణి పిలిచి బాడుగ మాట్లాడుతూంటే బిక్కమొగం వేసుకుని నాప్రక్కనే నిలబడింది. ఆ ముఖలక్షణాలు ఎప్పుడూ నాకు గుర్తుగానే వుంటాయి. ఎంత గాయపడిందో పిచ్చి అనూరాధ, ఆభర్తచేసిన అవమానానికి. ఎంతమంది మానవతులు ఎంతమంది అభిజాత్యంగల గృహిణులు యిట్లా యీ భర్తలనే పవిత్రవంతమైన దేవుళ్ల కాళ్లక్రిందపడి వారి కోపాలకూ, తాపాలకూ, మానవత్వం లేని మొరటుతనానికీ, నిరంకుశత్వానికీపాలై—వెన్నెలరాత్రి కోసమే కళ్ళు తెరుచుకుని కాచుక్కూర్చునే చకోరపక్షుల్లాగా వారి అనుగ్రహం కోసమై, ఒక్క మంచి మాటకై, జీవితాల పర్యంతమూ వేచివుంటంలేదు? ఎంతమంది అర్ధాంగులు ప్రతిఫలం యివ్వని పతులకు శరీరాలతోపాటు ఆత్మలని

కూడా ఆహుతిచేసి, వేశ్యలకంటే నీచంగా బ్రతుకుతూ, పతివ్రత లనిపించుకుంటానికి తంటాలు పట్టంలేదు? ఈ పతివ్రతలు పవిటపిన్ను కావాలన్నా, సబ్బుముక్క కావాలన్నా, యీ కనికరంలేని భర్తలకు శరీరాలను మాటి మాటికీ అమ్మవలసిన అవస్థలకు పాలవటం ఎంతమందికి తెలియని విషయం! నీతిమీాదా, మతంమీాదా, పాతివ్రత్యం మీాదా, ఉపన్యాసాలు దంచే యీ కొంగ భర్తలు వాళ్ల వాళ్ల భార్యతో వ్యభిచరించడం కాక మరేం చేస్తున్నారు?

అనూరాధ అంతగా చెప్పిన ఆ భర్త యింట్లోనే లేడు. ఎక్కడకు పోయాడో! ఎన్నాళ్లకో తల్లిదండ్రుల్ని చూచిన చిన్నపిల్లలాగా, జైలునుంచి విడుదలైన ఖైదీ ప్రపంచాన్ని తిలకించే ఆతురతతో, అనూరాధ ఒక్కసారిగా, పదిసార్లుగా, యిల్లంతా చూచుకుంది.

"మన ప్రయాణం చాలా బావుంది కాదూ?" పడక గదిలో మేను వాలుస్తూ అంది.

"అవును, ఇద్దరిమే ఇంటరుక్లాసులో ప్రయాణం—హాయిగాక!"

"మనకు తోడు రాజారావుకూడా వుంటే యింకా బావుండేది."

రాజారావంటే అనూరాధను పెండ్లాడిన డాక్టరు. అతనంటే ఆమెకెంతో గాఢానురాగమని నా కప్పుడప్పుడే తెలుస్తూ వచ్చింది. అతనుంటే యింకా యెక్కువ యేమి బాగుండేదో నాకు తెలీలేదు. నా అనూరాధకు నేను పనికిరాని యేచోట—యేసమయంలో, అతను పనికివచ్చాడు?

ఆ యింటరుక్లాసులో కూర్చొని, తెంపులేకుండా తను చెప్పిన సంగతులన్నీ వసిష్ఠ భగవానుని ఉపదేశాలు విన్న రాముని కంటే యెక్కువభక్తి శ్రద్ధలతో విన్నానే; నిద్రవచ్చే కథ యేదైనా చదివి వినిపించమంటే ప్రేమ కథ చదివి రెండు నిముషాల్లో నిద్రపుచ్చానే:—నేను తనకుకావల్సింది ఏది యివ్వలేదుకనక రాజారావు కావాలనిపించింది అనూరాధకు!

నిజంగా యీ మానవజాతికి కృతజ్ఞత అనేదే తెలీదు. ఒక్కొక్క మనిషికోరకు ఎంత త్యాగంచేసినా, ఎంత బాధ పడ్డా, ఒకో ఆరాధ్యదైవాన్ని పూజించినా, పాదసేవచేసినా, మరో జీవియందు తనకున్న ప్రేమసర్వస్వాన్నీ వెల్లడించి, అవసరమైనపుడు నీ సుఖంకోసం నా జీవితాన్ని త్యాగం చేస్తానని చెప్పినా, గౌరవం లేదు సరిగదా, గొంగళి పురుగును విదిలించినట్లు విసిరి పారెయ్యడమో, అమాయకుడి కింద లెక్కకట్టడమో జరుగుతోంది. నిజానికి కృతజ్ఞత యెరగని చచ్చుజాతి యీ మానవజాతి వొకటే!

నా అనూరాధ కూడా వీళ్లల్లో జమేనా? నా పిచ్చితల్లి సుఖపడుతోంటే నేను యెప్పుడు చూడకుండా వున్నాను. తనకొరకు నా జీవితాన్నైనా త్యాగంచేస్తానని తెలీదు గనకనా, ఎందుకు యీ నిర్లక్ష్యం మరి? ప్రపంచమంతా 'స్వార్థం' 'స్వార్థం' అని సమ్మెటమోతలు మోగుతున్నా! ప్రపంచంకొరకు జీవితాల్ని భగ్నంచేసుకునే నాబోటి దద్దమ్మలు, అందుకనే పనికిరారు.

అనూరాధ లేచి వెడుతోంది.

"ఎక్కడికి? ఎక్కడికి?"

"ఇక్కడికే, ఇప్పుడే వస్తా."

"నేనూ వస్తాగా..." వెంటబడ్డాను.

"ఛీ నువ్వు రాకూడదు."

"రావొచ్చు."

"రాకూడదోయి, పిచ్చి నాయనా." మురిపెంగా చేతి వ్రేళ్లన్నీ ముడిచి కొనవ్రేలుచూపించి తుర్రున పారిపోయింది.

నాకు చాలా సిగ్గేసింది. ఏపనిచేసినా నాతోచెప్పిగాని చెయ్యని యీ పిచ్చిపిల్ల, నేనంటే నిర్లక్ష్యంగా వుంటుందా? కొందరు మానవులు ఎంత త్యాగంచేసినా తొణకరు. కన బడరు. నాబోటి వేడిరక్తం వాళ్ళు దబ్బున బైటపడతారు. నా అనూరాధకు నాకూ అదేభేదం. కొందరు త్యాగంచేసినా ఫలానా మనిషికి, ఫలానా సమయంలో త్యాగం చేశాననో, చెయ్యబోతూవున్నాననో డప్పుకొట్టిగాని చెయ్యరు. ఆ త్యాగమైనా ఆ ఫలానా మనిషి తనకు పనికివస్తాడు, తన ఋణం ఎప్పుడైనా తీర్చుకుంటాడు, అని నమ్మక ముంటేనే గాని చెయ్యరు. యిది మూడోతెగ. ప్రపంచంలో బ్రతక నేర్చిన వాళ్లూ, బ్రతకదలచుకున్న వాళ్లూ, విధిగా యీ తెగకే చెందాలి.

ప్రతిఫలాపేక్షలేని త్యాగంచేసి బయటపడే నాబోటి అమాయకులకూ, కనపడని త్యాగంచేసే నా అనూరాధ తెగకూ పనికివచ్చే ప్రపంచం కాదిది. బాజాభజంత్రీలు 'త్యాగం త్యాగం' అంటూ బాకాలూదుతూ తిరిగితే గానీ, భలానా మనిషికోసం త్యాగం చెయ్యబోతూన్నానని 'నెల నోటీసు' యిస్తేనేగానీ, త్యాగం అనేది ప్రపంచంలో

వుందనీ త్యాగంయొక్క స్వరూపం ఇదనీ తెలుసుకో లేరు యీ మానవులు. అసలు అట్లాంటి బాకా వూదుడుకే గౌరవమూ, కీర్తి, ప్రజ్ఞా అన్నీని. కనపడని త్యాగాన్ని గుర్తించి, గౌరవించి, కన్నీరువిడచే సునిశిత సున్నిత హృదయం ఏదీ యీ ప్రపంచంలో ?

ఆ కనపడని త్యాగం జరిగే మహత్తర సమయంలో, యుగయుగాలకు ఒక్కటిగా దివ్యకాంతులతో వెలిగే ఆ సంభవానికి, జీవన జ్యోతులు వెలిగించి పురిటిలోని పిల్లలను సైతం బ్రహ్మానందంతో మైమరపించే ఆక్షణంలో, హృదయాలు తెరిచి మానవ జీవితాదర్శాన్ని అర్థంచేసుకొనే అవకాశాన్ని మానవులకు కల్పించే అట్లాంటి నిమిషాన, మానవ జాతి మైమరచి మత్తుగా నిద్రపోతూంటుంది. ఈ కుంభకర్ణుని సంతతి ఎప్పుడో కొంతకాలానికి మత్తు నుంచి లేచి తన పూర్వజన్మ సుకృతమనీ, దేవుని దయ అనీ, చెప్పుకుంటూ, ఆ మహత్తరమైన కనపడని త్యాగఫలితాన్ని జుర్రుతుంది. ఎన్ని పవిత్ర హృదయాలు కనపడని త్యాగాలకు ఆహుతి అయిపోతే తాము నిరపాయంగా బతగ్గలుగుతున్నామో అన్న సంగతి, హృదయాలు లేని యీ మానవ యంత్రాలకు ఏం తెలుస్తుంది? అదంతా వీటిని నడిపించే (యీ యంత్రాల దృష్టిలో) దేవుని మహిమే అనుకుంటాయి. వీటికి బాధంటే అవగాహన కాదు. అసలు హృదయాలు లేని చోట్ల బాధ ఎట్లావుంటుంది, వెర్రి భ్రమకాక ?

తిరిగివచ్చి మంచంమీద నాకు దగ్గఱగా కూర్చుంది అనూరాధ. మళ్ళీ ప్రారంభించింది ఆ రాజారావు సోది. అత

నెవరో ప్రయాణీకుడు ఐదారు స్టేషన్ల వరకూ మా ఏకాంతాన్ని ఆటంకపరిచాడు గాని, దారిపొడుగూతా, జట్కాబండిలో కూచున్నప్పుడు సైతం, రాజారావుగోలే చెపుతూ వచ్చినా అనూరాధకు యింకా తెగలా. ఇంత అతిగా చెప్పబడేవాడు కాబట్టేగామన్నా—భార్య వస్తుందని తెలిసే ఆ సమయానికి పత్తాలేకండా పోయాడు! ఈ స్త్రీలు పుట్టిందగ్గరనుంచీ మగవాళ్ళని-ముఖ్యంగా భర్తల్ని-పొగుడుతూ, పూజిస్తూ, వాళ్ళకులేని ప్రతాపాన్ని కొండంతలుగా చెప్పుకుంటూ, తమ్ము తిట్టుకుంటూ, అబలలమని చెప్పుకుంటూ వుబలాట పడటం చేతనే మొగాళ్లు రాచి రంపాన బెట్టడం నేర్చుకున్నారు వీళ్ళని.

నిజంగా ఆత్మవిశ్వాసమూ, గౌరవమూ లేనప్పుడు స్త్రీ అయితేనేం, పురుషుడైతేనేం, ఎందుకు గౌరవించబడాలి? ఆత్మగౌరవంలేని స్త్రీనిపవిధంగా, ఎంతగా, వాడుకున్నా దోషంలేదేమో! ఈభార్యాలేగనక నిజంగా తమభర్తలజీవిత చరిత్రలు రాయటం మొదలెడితే వంటవాడు మొదలుకొని ప్రతిమగాడి చరిత్రా ఓసీజరు చరిత్రగానో, శివుడి చరిత్రగానో తయారుకాదూ! అనూరాధవంటి భార్యాలు, యిష్టంలేని నాబోటి వాళ్ళను బలవంతాన కూచోబెట్టి, రాజారావుల సాహసకృత్యాలు వినిపించేకంటే జీవితచరిత్ర రాసినా బాధ తప్పుతుంది. అనూరాధ బాధను సహించలేని నాకు అనూరాధ యామన్నా నొచ్చుకుపోతుందేమో, అన్న భయం కలిగి విన్నాగాని, ఆ రాజారావు చరిత్ర ఏబుటో వింటూనే మరచిపోయా—అతను అనూరాధ భర్త అన్న విషయాన్ని

మించినవన్నీ! అనూరాధనే కాదు. అట్లాంటి అందచందా లూ, హృదయమూవున్న మరి ఏ స్త్రీ బాధపడుతూన్నా నాకు అశాంతిగా, బాధగా వుంటుంది. నా బాధకు సానుభూతి చూపే ఒక్క కన్నీటిబొట్టు అయినా యీ అనురాధల హృదయాల్లో వుందేమో తెలుసుకోవా లనే నా అభిలాషా, ఆంతర్యమూ.

నిజంగా ఏదో డాంబికానికి, కిష్టయ్య కోప్పడతాడేమో నని జడిసి, భావకవుల్ని తిట్టడమే గాని నేనుమాత్రం ఆజాతి వాణ్ణి కానూ? నావిమాత్రం ఆ రుచులు కావూ?

"చూడు, రాజారావుకి యిక్కడిడాక్టర్లలో మంచి పేరు."

"ఉహు!"

"ఎంత పెద్దఆపరేషన్ అయినా నిర్భయంగా చేస్తాడు."

"ఊఁ"

"ఇంతవరకు ఒక్క ఆపరేషన్ కేసయినా చెడిపోలేదు."

"అవును, డాక్టర్లు ఆపరేషన్ చేసినంత బాగా మరో ప్లీడరో, కవో, చెయ్యలేడు. అప్పుడప్పుడూ యీ డాక్టర్లు అవసరంగా—అలవాటై కాబోలు—తమ భార్యాల హృదయాలను కూడా ఆపరేషన్ చేస్తుంటారు."

"రాజారావు నన్నెప్పుడూ ఆపరేషన్ చెయ్యలేదే!"

"కనపడేట్టు చేస్తే వాళ్ళ తెలివితేట లేమున్నాయి! కనపడకుండా మత్తుమందుపెట్టి చేస్తారు. అందులో. భార్యలను మరీ తెలితేటలతో చేస్తూంటారు."

"ఆపరేషన్లు అనవసరంగా చేస్తారనా నీ వుద్దేశం?"

"కాదు కాదు. అవసరం కలిగే! వాళ్ళకు హృదయా

లుండవు గనక హృదయాలున్న భార్యాలను చూచి సహించ లేక అగపడని ఆపరేషన్లు చేస్తూంటారు.''

"నువ్వు చెప్పేదేమిటో అర్థం కాలేదోయ్. రాజారావు కఠినుడనా? ఛీ! ఛీ! చాలా మెత్తని హృదయం అతన్ది.''

"రాజారావు మంచివాడే నేమో, నేనంటుంది డాక్టర్లని.''

"అవును మరి రాజారావూ డాక్టరేగా?"

"నేను కాదన్నానా?''

"నీకు రాజారావంటే కోపమా? నువ్వు అతన్ని చూడ లేదు. చాలామంచివాడు.'' జాలిగా ఏదో నాచాత ఒప్పిం చాలన్నట్టుగా మొఖంలోకి చూచి అంది.

''ఎందుకోయ్ నీకీ శ్రమ? నీవు చెప్పక్కర్లేకుండానే రైలుదిగిం దగ్గరనుంచీ, రాజారావు నాకు అర్థమవుతూనే వున్నాడు.''

''స్టేషనుకు రాలేదనా? ఏదోవూరికిపోయి వుంటాడు.''

''అవునవును. యీ డాక్టర్లకు 'పేషంట్లు' కిచ్చే బిల్లుల తాపత్రయంలో భార్యలే గుర్తుకు రారు.''

ఇద్దరి మధ్యా ఐదునిమిషాలు గడిచాయి. ఆకాసేపూ రాజరావుని నేను అననిమాటలు యేవైనా వూహించుకొని నామీద కోపాన్ని నటిస్తూందో, లేక యీ భర్తల నిరంకు శత్వంలో నలిగిపోతూన్న ఆమెలోని సతీత్వాన్ని ఎదిరించి మానవత్వం తిరుగుబాటుచేస్తే దిగ్భ్రిమచెందుతోందోగాని, వంచినతల వంచినట్లే వుంచింది.

ఈ స్త్రీజాతి నిజంగా తనక్కావలసిన వాళ్లెవరో, అ క్కరలేని వాళ్ళెవరో కూడా నిర్ణయించుకోలేదు. తమలో

వున్న మానవత్వాన్ని మేలుకొలిపే నిజమైన వైతాళికుల్నే ఈజాతి కరవొస్తుంది. దగ్గరకురానివ్వదు.

"బెజవాడ స్టేషన్‌లో కలుసుకొని చాలాసేపు మాట్లాడే అతనెవరనుకున్నా ?" అడిగింది అనూరాధ.

"ఏదో ఒక వేటకుక్క అనుకున్నా."

"కాదోయ్ పిచ్చిముండా. అతనూ ఒకచిన్న డాక్టరు, రాజారావు స్నేహితుడు."

"పోనీలే ఏదో మందుల కుక్క."

"నీకు డాక్టర్లంటే ఎందుకోయ్ అంతకోపం!"

"నాకెందుకూ కోపం. వాళ్ళకు బిల్లులమీద ఉన్నంత ఆదరణ స్త్రీలమీద ఉండదు. వాళ్లు పేషంట్ల జేబుల్ని ప్రేమించినదాంట్లో వెయ్యోవంతు ప్రేమించరు భార్యలను. బెజవాడ స్టేషన్లో కనబడ్డ డాక్టరులాంటివాళ్లు, ఎప్పుడైనా తీరిక చిక్కితే, స్త్రీలమీద ఎగబడతారు. అట్లాంటప్పుడు ముప్ఫయి లంకణాలరోగి కోరికల్ని మించిన కోరికలు పరుగెత్తుతూంటయి—రాత్రిపూట గదిలో ఒంటరిగా వున్నప్పటి కాలేజీవిద్యార్థి కోరికలకంటే తీవ్రంగా, బాధగా, ఉద్రేకంగావుంటాయి, యీ డాక్టర్లకోరికలు. యీ డాక్టర్లనీ, మిలిటరీవాళ్ళనీ, ఆంబో తెద్దుల్ని సృష్టించిన దేవుడు మరొకడు, కొత్తదేవుడు. స్త్రీలను, పూలను, చంద్రుణ్ణి, నిన్ను, నన్ను సృష్టించిన దేవుడు అదేచేతుల్తో ఆరకం జాతుల్ని సృష్టించలేడు. రోగి డబ్బు గుంజుకున్నట్టుగానే యీపుష్పాన్ని—శక్తివుంటే అన్ని పుష్పాల్నీ—పట్టుకొని నలిపి, మొద్దుగా వాడుకుంటారు..."

"ఏమిటోయ్ ! యివ్వాళ కొత్తగా మాట్లాడుతున్నావు! ఏమిజరిగింది? డాక్టర్లు నువ్వనుకున్నంతరాక్షసులు కారోయ్. ఇంకా కావలిస్తే రాజారావుని చూస్తావుగా. సాయంత్రానికి వస్తాడు."

'కాసేపు పండుకో' మన్నట్టుగా అనూరాధ లేచిపోయి ప్రక్క గది తలుపు వేసుకుంది.

నేను నిద్రపోయినంత సేపూ నిద్రపోయిందో ఏంజేసిందో, సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు మాత్రం టీ పట్టుకొని గది లోపలకు వచ్చింది.

అనూరాధను చూడగానే యిందాక అనవసరంగా డాక్టర్లను అట్లా ఎందుకన్నానా అనిపించింది. అవన్నీ రాజారావుని అన్నా ననుకుందో ఏమో! అనవసరంగా బాధ పెట్టి నట్లవుతుంది.

ఆ రాజారావంటే నాకెంత ఈర్ష్యాసూయ లెందుకుండాలి? నిజంగా అతనెంత మంచివాడో? చూడనన్నా చూడలేదు.

టీ పట్టుకొచ్చిన ఆ సాయంకాలపు నా అనూరాధను చూస్తే, ఆ రాజారావుని యేమన్నా అంటే ఆమెను బాధ పెట్టినట్లవుతుందేమో అని భయపడ్డా. స్త్రీలకొరకు ప్రాణాలను ధారాపోసే మగవాళ్ళను లోకం ఎగతాళి చేస్తుంది గాని, నిజంగా ఆ సాయంత్రపు నా అనూరాధకు నా ప్రాణాలేకాదు, లోకాన్నంతటినీ బలివ్వమన్నా వెనుదీస్తానా, ప్రేమ వీడుడిలాగా పోరాడుతాను గాని.

టీ త్రాగి కప్పు టేబిల్ మీాన పెడుతూవుంటే, "బజారుకు పోయిరావూ? కాస్తపనుంది," అంది అనూరాధ. బజారు వెళ్ళి

నేను తిరిగి వచ్చేసరికి ప్రొద్దుగూకుతూంది. అనూరాధ చెప్పిన ప్రకారం రావలసిన రాజారావు యింకా రాలేదు. ఇల్లో అనూరాధ కనుపించలేదు. పడకగదిలో మాత్రం మల్లెపూల వాసన ఘుమఘుమాయించి కొడుతోంది. కాని అనూరాధ మాత్రం లేదు. నాకు పిచ్చెత్తినట్లయింది. యిల్లంతా వెదికాను. వాకిట్లో చూశాను.

సందు చూశాను—ఇక మిగిలింది స్నానాల గది ఒక్కటే. బజారునుంచి తెచ్చిన ఆ సరుకులతోనే, వుండదనుకుంటూనే గబగబా స్నానాల గదిలోకి పోయాను.

"ఛీ! ఛీ!! పిచ్చిపిల్లాడా, సిగ్గులేదూ!"

ఒక్కసారి, స్నానంచేస్తోన్న అనూరాధమీద ప్రసరించాయి చూపులు. సిగ్గుతో, భయంతో, బజారునుంచి తెచ్చిన సరకులు అమాంతం పడేసి, బైటబడ్డాను.

ఆ సాయంత్రం వరకూ నా ప్రక్కన నన్ను ఆనుకొని కూర్చున్న నా అనూరాధ, నాకు కొత్తగా తోచింది. వింతగా కనపడింది. ఏమిటో ఆకారం లేని భావాలూ—స్వరూపం లేని సౌందర్యమూ, ఎందుకో తెలియని మూగబాధా, అసంతృప్తి, కళ్ళముందు ప్రత్యక్షంగా నాట్యమాడాయి. అనూరాధను చూస్తూవుంటే భయమేసింది. కాని చూడకుండా వుండాలన్న బుద్ధి పుట్టలేదు. అనుకున్నా జరిగేది కాదేమో! అనూరాధ కళ్ళల్లో కళ్ళుపెట్టి ఎన్నిసార్లు చూశానో! కాని ఆ సమయాన, నా చూపులు నాకే వింతగా, కొత్తగా, భయంకరంగా తోచాయి. నా జీవితంలో [illegible] [illegible] అట్లా నా అనూరాధ [illegible] [illegible]—[illegible] [illegible] [illegible]

కాని ఒకానొకప్పుడు అట్లాంటి చూపులే నామీద పడ్డట్టు నాకు బాగా గుర్తు. విశ్వసౌందర్యమంటే ఎరగని చిన్ననాటి నా స్కూల్ ఫైనల్ రోజుల్లో, మీఅబ్బాయి నా పక్కలో పండుకుంటాడులే అని మావాళ్ళకు చెప్పి ఆరాత్రి తన పక్కలో పండుకోబెట్టుకున్న ప్రక్కింటావిడ నా వంక అట్లాంటిచూపులే చూచింది. కాని లెక్కలు మాస్టరు బెత్తం దెబ్బలకు బండబారిన నా పసి హృదయా నికి అవి అర్థంలేకుండా పోయాయి. నిజంగా అనూరాధను గురించి నేను పొందిన వింత భావాలు, అనుభవాలు, అనూ రాధగూడా పొందిందో లేదో నాకు తెలీదు.

అతను రాలేదు. ఆరాత్రికి వస్తాడనే ఆశలు నిరాశలు చేసుకుంది. తన మంచాన్ని నా మంచానికి దగ్గిరగా లాక్కొని పండుకుంది అనూరాధ. ఏమేమిటో చాలాసేపు మాట్లాడింది. కాని నాకు మాత్రం సరీగ్గా సమాధానం చెప్ప బుద్ధి పుట్టలా. అనూరాధ నిద్రపోతున్నా లేపి కబుర్లు చెప్పే నాకు, నా స్వభావం ఆరాత్రి ఎంత తన్నుకు లాడినా అంతుపట్టలా. పక్కమీదనుంచి లేచిపోయి బజార్ల వెంట తిరుగుదా మనిపించింది.

లేవబోతోంటే "శశీ! బైట చలివేస్తుంటే ఎక్కడికి లేచిపోతావు? పండుకో," అన్నది అనూరాధ.

ఎంతసేపు గింజుకున్నా నిద్ర మాత్రం పట్టలా. అనూ రాధ ఆజ్ఞా పూర్వకమైన బుజ్జగింపు మాటలు నావీనుల్లో రింగురింగున తిరుగుతున్నాయి. ఆమె తల్లోని మల్లెపూలు మాట్లాడుతున్నాయి. నిద్ర తెచ్చి పెట్టుకుందా మనుకుంటు న్ననాతో.

అన్నిటి కంటే డాక్టరుమీది అసూయాభావం విజృంభించింది. చిన్నప్పటినుంచీ నా అనూరాధకు ప్రాణప్రదంగా వున్న నాకంటే, మధ్య వచ్చిన యితను అంతటి ఆత్మీయుడు ఏవిధంగా అయ్యాడు? అత నిచ్చిన సుఖాన్ని దేన్ని నా అనూరాధకు నేను యివ్వలేను!

ఇరువురు స్త్రీ పురుషులు భార్యా భర్తలుగా, నెరవేర్చుకొనే విధ్యుక్త ధర్మానికి, చిరకాల స్నేహాన్ని, హృదయంలో మండుతున్న కోర్కెల్నీ, ఆశల్నీ కోసి, యితరుల మీద వుండే అనివార్య ప్రేమను తుడిచివేసి, చులకనజేసే మహత్తు నిజంగా వుందా, లేక దానిని యీ మానవులు కల్పించుకొంటున్న భ్రమా? క్రిమి కీటకాదులు మొదలుకొని సకల జీవరాసుల్లోనూ, సామాన్యంగా, నిత్యంగా, జరిగే ఆ బూతుపనే నా, మానవుల మధ్య బాంధవ్యాలను కల్పించి, ఆత్మలను ఒకటిగాచేసే మహత్తర సంబంధం? అదే కాక పోతే ఆ రాజారావు అనూరాధకు నాకంటే ఏవిధంగా దగ్గరి వాడయ్యాడు? ఒకప్పుడు నా అనూరాధకు ప్రాణప్రదమైన నేను, యిప్పుడు, ఏవిధంగా, ఎందుకు, అంతగా దూరదూరమై పోతున్నాను? ఆమెకు నన్ను ప్రాణప్రదంగా చేసిన నాలోని ఏ భావము జీవం లేకుండా పోయింది యీనాడు? నా సహచర్యాన్ని ఒక్క నిమిషం కూడా పోగొట్టుకోలేనని చెప్పిన అనూరాధేనా యీ కళ్ళు మూసుకొని, రాని నిద్రను తెచ్చుకుంటూవున్న [illegible] నాలో లేని ఏ **magic spell** ఆ [illegible] వశ్యం చేసింది నా అనూరాధను?

ఋత్రపట్టని ఆలోచనలు వస్తోన్నాయే గాని, ఋర్ర మాత్రం పగిలి పోవటం లేదు. ఎంతసేపు యీ ఎడ తెగని, తెలియ రాని, ఆలోచనలు నన్ను వశం చేసుకున్నాయో, తెలియ రాని విషయం. అనూరాధకూడా అటూ యిటూ మెసలు తూనే వుంది, నిద్రపోయినట్లు లేదు. ఆమెను కూడా, నన్ను మాదిరిగానే, ఏ ఎడ తెగని భావాలు, ఏ మాటలు రాని మూగ బాధ వశం చేసుకుంది ?

మునిసిపాలిటీ గంట పన్నెండు సార్లు మోగింది. కిటికీలో నుంచి దొంగగా, తొంగి చూస్తున్నాడు చంద్రుడు. అనూ రాధ కప్పుకున్న ఉన్ని శాలువాను చీల్చి యిచ్చే చల్ల దనంతో పాటు మెత్తటి కోర్కెల్ని రేపే, వెన్నెలను సైతం లెక్క చెయ్యని అనూరాధ, తలవని తలంపుగా కలిగిన శరీరస్పర్శకు ఒక్కసారిగా తుళ్ళిపడింది నిద్రనుంచి మేల్కొ న్నట్టు. ముసుగుతీసి, మత్తుగా, నెమ్మదిగా, కళ్లు తెరచింది. ప్రేమచేత పెట్టి పోషించబడ్డ ఆకళ్ళల్లో, రెప్పల్లో, తీరని కోర్కెలు తాండవ మాడాయి. ఆనంద సౌధాల్లో నివసింప జేసే ఆశాజ్యోతులు వెలిగాయి. పూరేకుల్లాంటి అనూరాధ కనురెప్పలమీద పెట్టుకున్న ఆ మెత్తటి ముద్దుకు, మూసిన కళ్ళు అట్లాగే మూసుకుపోయాయి ప్రేమచేతనో, బాధ వల్లనో. నాకళ్ళు మాత్రం తీవ్రంగా, తీక్షణంగా కోరలు సాచాయి; బాధతో భయంగా. అనూరాధ మూసినకళ్ళు మూసినట్లే వుంచింది. కోర్కెల్ని చంపుకొన్న ఏ ముసలి పతి వ్రతల్ని స్మరించుకుంటోందో ! ఏ ప్రణయశక్తుల్ని రేపు కుంటోందో మరి ! అవమానానికి అర్థమేమిటో అనూరాధే

చెప్పుకోవాలి. ఆఖరికి తన్ను పెనుబాముల్లే వక్షం ప్రక్కగా చుట్టుకొన్న ఆచేతి జోలికన్నా పోలేదు.

మనోబలం తక్కువయినా, ఆ ఉద్రేకంలోని బలంతోనే, మొండిధైర్యంతో, అభిమానాన్ని విడిచిపెట్టిన—ఏమో—హృదయంతో అనూరాధను మరీ దగ్గరకు తీసుకున్నాను. కాని, ఆ అర్థంకాని మౌనం నన్ను మరీ రెచ్చగొట్టింది. అనూరాధ మీద ఓవిధమైన కోపం కలిగింది. ఎన్ని సార్లకయినా చెక్కిళ్ళని, వేడితో మండిపోతోన్న ఆ నుదుటిని, వొప్పజెప్పి వూరుకుందేగాని, అతీపతీ లేదు. అనూరాధ యీ నిష్కామ కర్మ చెయ్యడం నాకు కోపాన్ని కలిగించుటమే కాకుండా లోపల్లోపల గాయంచేసింది. చెయ్యగూడని మహాపరాధంపదో చేస్తున్నట్టుగా వొణికిపోయాను.

నామీద అధికారాన్ని చలాయించే నా అనూరాధకు, యీమెకూ ఎంత తేడావున్నదీ? ఈ అనూరాధలో వికాసం లేదు. ఆ చలాకీలో శకలమైనా కనపడదు. ఆ కళ్ళల్లో జ్యోతులు ఆరిపోయాయి. ఈ అర్థంలేని శూన్య దృక్కులు ఎన్నడూ ఆకళ్ళలో నివసించలేదు. ఇష్టం లేకపోతే వొద్దన్నా యింత బాధ పడేవాణ్ణికాదు. భరించలేని అవమానం మాత్రం నాకు ఎప్పటికీ అర్థం గానంతగా బాధించింది.

నాకేనా ఈవమానం, ఆ రావుకుకూడానా? లేకపోతే దయచాతనా! ఎందుకు చాతకాని దయ? ఆ రాజారావు రోజూ సంసారం చేస్తుంది యీ మెత్తటి రబ్బరుబొమ్మతోనా? కాక నాతోనేనా యీ మౌనం? అట్లాటి ప్రవర్తనకుగానీ, మందలింపుకుగానీ, నేనేమీ తప్పు చెయ్యలేదే!

ఒకానొకప్పుడు నాకు దగ్గర దగ్గరగా వచ్చిన అనూరాధ నేనివ్వని ఆ ఒక్క సుఖాన్నీ యిస్తున్నాడనేగా అతనికి దగ్గరయి నాకు దూరమయింది?

హృదయాలకు, ఆత్మలకు, చాతగాని బాంధవ్యం స్త్రీ పురుషులమధ్య కలిగించే శక్తి అందులో నేవుంటే, రాజారావిచ్చిన పాటి సుఖాన్ని ఏ పురుషుడివ్వలేడు కనక నావద్ద నుంచి తీసుకుంటానికి యిష్టం లేకనంటేమాత్రం నేను వొప్పుకోను. ధైర్యంమాత్రం లేకపోవచ్చు. ఇష్టమే లేకపోతే తన మంచంచుట్టూ మంత్రించి, దేవదూతల్నో నాగుబాముల్నో, సృష్టించుకొనే శక్తి ఆవిడ పాతివ్రత్యానికి లేకపోతేగా— కుక్కిన పేను మాదిరిగా, అట్లా మౌనంగా, పడివుంటానికి.

"శశీ!" అనూరాధ శిల్కులాల్చీ గుండీలమీదపడ్డ నా చేతిని తీస్తూ, ఒక్కసారి జాలిగా, బాధగా, ప్రేమతో కళ్ళల్లోకి చూసి నావుద్దేశాన్ని గ్రహించినట్టుగా, నెమ్మదిగా, వొదిగింది.

పదిఏనుగుల బలంతో, ఆ నగ్న దేవతను, మరీ హృదయానికి దగ్గరగా హత్తుకున్నాను. ఆరని కోర్కెలతో, చూచిన చోటనే పదిసార్లు చూస్తూ, తన నగ్న సౌందర్యాన్ని ఆనందిస్తూన్న కళ్ళల్లోకి చూచింది అనూరాధ. 'బాగున్నానా' అన్నట్టు ఒక్కసారి కిలకిలా నవ్వింది.

అంతలో యింత మార్పు జరగడానికి కారణమేమిటో! అనూరాధైనా వూహించుకుంటే ఆశ్చర్యపడే విషయమే. రెండు చెంపలమీదా తన రెండుచేతులూవుంచి, నాముఖాన్ని తనదగ్గరకు చేర్చుకొని, మెల్లగా, మెత్తగా రెండుకళ్ళమధ్యా

ముద్దుపెట్టుకుంది. ఒక్కసారి తనలో ఐక్యం చేసుకోవాల న్నంత గట్టిగా కావిలించుకుంది.

"శశీ! నాకీ ప్రపంచంలో నీవొక్కడివే కావాలి. నా ప్రణయమూర్తివి."

"అనూ! అసలునాకు ప్రపంచమేలేదు. కనపడుతుం దల్లా నువ్వే!"

ఆమె కిలకిలా నవ్వింది. తనచేత్తో గోముగా, నాచెంపను నిమిరింది. ఆ కళ్ళల్లో వెలుగుతున్న ప్రేమజ్యోతుల మధ్య, విషాదచ్ఛాయలు అప్పుడప్పుడూ పొడసూపుతున్నాయి. ఇదా అనూరాధ వింతప్రవర్తనకు కారణం. ఈ ధర్మపన్నాగాలు, కొంగసంఘం, దొంగ భర్తలూ, ఎంతగా బాధించారు నా అనూరాధను? ప్రేమలేని ఎడారిలో కృత్రిమపు ప్రేమను ఎంతగా కల్పించుకుంది! తానేదో సుఖపడుతున్నానని నమ్మించి, నన్ను వుడికించటానికా యింతగా చెప్పింది ఆ భర్తను గురించి!

అసలు రాజారావున్నాడా? నాకు ఎందుకో అనుమానం వేసింది. లేడేమో! నన్ను వూరించి వేధించటానికే ఇలా చెప్పిందా? అయితే నా ఆలోచనలూ, విరహాలూ, కోపాలూ ఉత్త పైత్యమేనా? ప్రేయసీకవిత్వం చదవటం వల్లా, చలం నరాల తీపు రచనలను చదవటం వల్లా వచ్చిన చిత్త చాంచల్యమా?

వెంటనేలేచి లోపలకు వెళ్లాను. నా అనూరాధను దగ్గరకు తీసుకొని, హృదయానికి హత్తుకున్నాను.

"ఓసి నాపిచ్చిముండా?" అని మళ్ళీ నవ్వింది అనూరాధ.

“నా కపపరం”

రెండు గంటల నేపునుంచీ మోహన్ ఏకధారగా మాట్లాడు తున్నాడు. విందుకొచ్చిన స్నేహితులంతా విందు సంగతి మరిచిపోతున్నారు. పిలిచిన శాస్త్రిగూడా తీరిగ్గా కూచుని వింటున్నాడు. మోహన్ కాసేపు ఇబ్సన్ సంగతి మాట్లాడాడు. దాంటే “డివైన్ కామెడీ” లో యేముందో ఏకరువు పెట్టాడు. “అల్ బ్రైట్” చిన్న కథ లక్షణాలు ఇవి ఇవి అని చెప్పాడన్నాడు. శరీరమంతా చెమటలు పోసినయి. చెమటలు తుడుచుకుంటూ వాళ్ళ తాత, కవిత్వాన్ని గురించి ఏంచెప్పేవాడో చెప్పాడు. “రొమేరోలా” “మాలియర్!”ల నించి ‘వెంకటచ...’ ఏదో దొంగిలించాడని దొంగతనాన్ని అంటగట్టాడు: అతను ఎన్ని దొంగతనాల్నీ, రంకుతనాల్నీ అంటగట్టినా చుట్టూ మూగినవాళ్లు సహించి పైగా సంతోషించారు. దాని కారణం మోహన్ లోని ఆకర్షణ శక్తే. ఆ శక్తి చాలా తంటాలుపడి, ఎన్నో [illegible] సంపాయించుకున్నాడు. ఆ శక్తి కేవలం అతని వ్యక్తి. అందుకు [illegible] నంతో మురుసుకున్నాడు. కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం అతను కవి కాడు. ఇప్పుడో... పెద్ద పత్రికలవాళ్లుగూడా అతని కవిత్వాన్ని ప్రకటిస్తున్నారు. అన్నిటికంటె గొప్ప సంగతి అతనిప్పుడు విమర్శకుడు.

[illegible] మిగిలింది భోజనాల సంగతి. ఆ ధ్యాసొచ్చిందే శాస్త్రి: ఆ! [illegible] నిద్దులంతా వచ్చింది [illegible]. [illegible]

శాస్త్రి హడావుడిగా లేచాడు. అందరినీ లేపాడు.

ముందు మోహన్ లేచాడు. ఠీవిగా, అదో రకంగా దిక్కులు ప్రసరిస్తూ నడిచాడు లోపలికి. రెండు గంటలనించీ అతను మాట్లాడిన సంభాషణ అతనికే ఆనందాన్నీ, హాయినీ ఇచ్చింది. ఎంత బాగా మాట్లాడాడు! విన్నవారు యెంతగా ముగ్ధులై పోయారు! జీనియస్‌కు తగిన విధంగానే మాట్లాడాడు కాని ఏమీ తీసిపోలేదు. తనకు తాను తృప్తిపడుతూ తనలో తానే గర్వపడ్డాడు.

కొంతమంది భోజనాలకు కూర్చున్నారు. మోహన్ కూర్చోబోతున్నాడు—కూచున్నాడు కూడాను.

"చూడండి...మీ చెప్పులు..."

వెనక్కు తిరిగి చూశాడు. ఎవరు? మాధవరావు, ఎవరో కాదు.

"ఆ! అవును. నా చెప్పులు...కొత్తవి," అన్నాడు.

"అందుకనే..." మాధవరావు గొణిగాడు.

గొణగడం మాధవరావు స్వభావం. అంతేకాదు. భార్యలాగా, మోహన్ ప్రతివిషయాన్నీ పట్టించుకోవడం కూడా అతని స్వభావమే. మాధవరావు చెప్పదలించిందేమిటో మోహన్‌కు అర్థంకాలేదు. అట్లా అర్థంకాకుండా గాలిలో ఎగిరిపోయిన మాధవరావు గొణుగుళ్ళు చాలావున్నాయి. మోహన్ వాటి కెప్పుడూ ఆరా తియ్యలేదు. కాని ఈసారి ఎట్లా వూరుకోగలడు? ఏదో తన చెప్పుల సంగతి మాట్లాడబోతున్నాడు. నిన్నగాక మొన్నకొన్నవి. అందులో అట్లాటి రకం ఆ పట్టణంలో ఆ జత ఒక్కటే. తిరిగి కావాలన్నా

దొరకవు. కొన్న ఈ మూడురోజులనించీ ఎంతో జాగ్రత్తగా, భద్రంగా కాపాడుకుంటున్నాడు. తను చదువుకొనే రోజుల్లో "ల..." వ్రాసినకుంటి అక్షరాల ప్రేమలేఖనుకూడా అతడు అంతగా దాచుకోలేదు. అంతగా మురిసిపోలేదు. "ల..." లేఖకంటే తన హృదయానికి దగ్గరలోవున్న తన కొత్త చెప్పుల సంగతి ఏదో ప్రస్తావించబోతున్నాడు మాధవరావు.

"ఆ! ఏమిటి? 'అందుకనే'......," గుచ్చి అడిగాడు మోహన్.

"ఏమీ లేదులెండి. ఫరవాలేదు."

మాధవరావు మాటలు మోహన్ గుండెల్లో కదుల్లాడాయి. తన చెప్పులకేదో కష్టకాలం దాపురించిందనుకున్నాడు. పీటచెక్కమీద కూచున్నవాడు కూచోలేకపోయాడు. అటూ యిటూ ఒకసారి చూచాడు, దబ్బున లేచాడు. తను ఆర్టిస్టునన్న సంగతి మరచిపోయాడు. అతని లోని కవి ఆకాసేపూ ఏదో మూలదాగాడు. విమర్శకుడు గాలిలో ఎగిరిపోయాడు. అతనిప్పుడు వుత్త మోహన్.

ఉత్త మోహన్ ఎందుకూ పనికిరానివాడూ, అనుమానం మనిషి, కుళ్ళుబోతూ—చవట కూడాను.

గబగబా ఒకటిరెండు విస్తర్లు తొక్కుకుంటూ పోయాడు బైటకు. తన కొత్తచెప్పులు వాటి స్థానంలో లేవు. ఎక్కడికో గాలి పీల్చుకు రావటానికి వెళ్ళినయి. మోహనుకు గుండె ఆగిపోయినట్లయింది. రొమ్ములమీద చెయ్యి వేసుకు చూసుకొన్నాడు. రెండో చేత్తో నాడి పట్టుకు పరీక్షించుకున్నాడు.

నాడి కదుల్తూనే వుంది. చెప్పులుమాత్రం కనుపించడం లేదు. అటూ ఇటూ తచ్చాడాడు. ఇంకా బైటికి పోయాడు... ఇంకా పోయాడు.

ఎవరో మనిషి తన పక్కగా దూసుకు పోతున్నాడు. మోహన్ దృష్టి ముందు ఆ నూతనవ్యక్తి పాదాలవైపుకు పోయింది. ఏవో చెప్పులున్నాయి. ఏవో యేం? ... తనవే! క్షణంలో గుర్తు పట్టాడు. ఆ కొత్తమనిషి మాత్రం దొంగ లాగా కనుపించడంలేదు. ధైర్యంగా నిలబడి మొహంలోకి చూస్తూన్నాడు.

మాట్లాడించడానికి ధైర్యం కొద్దిగా తక్కువైంది మోహన్‌కు. కాసేపు ఆగాడు.

"మీరు పొరపాటున నా చెప్పులు తొడుక్కు పోతు న్నారు," అన్నాడు వుండి వుండి.

"మంచిపాటునే తొడుక్కుపోతున్నాను, పొరపాటున కాదు," అన్నాడు ఆమనిషి. ఐతే ఆమనిషి తనచెప్పులు తెలిసుండే వేసుకపోతున్నాడా! మోహన్‌కు కొద్దిగా కోపం వచ్చింది. ఒక్కఅడుగు ముందుకు వేశాడు.

"ఎట్లా తొడుక్కుపోతావు?" మర్యాదగా మాట్లాడా లన్న సంగతి మరిచిపోయాడు మోహన్.

"బాగానే తొడుక్కుపోతాను. చూడరాదూ?"–చెప్పు లు సంగ్రహించిన మనిషి ముందుకు సాగాడు. నాలుగడు గులువేసి ఆగి, "నాకేం చాతగాదనుకున్నావా? ఇట్లాంటివి నేనూ చాలా తొడిగాను," అన్నాడు.

మోహన్‌లో శృంగారరసం తప్ప అన్ని రసాల్ను పని

చేశాయి కాసేపు.

"చెప్పులు అక్కడపెట్టి కదులు"—నిలవేశాడు.

మోహన్ కళ్ళలోకి ఒక్క నిమిషం చూశాడు ఆమనిషి.

"ఇవ్వటానికి వీల్లేదు. ఇవి నాకు కావాలి," అన్నాడు.

మోహన్‌కు చాలా ఆశ్చర్యంవేసింది. ఇత నెవరో కొత్త రకం దొంగలాగా కనుపించాడు. అతనితో ఏం మాట్లాడాలో తోచక జుట్టులో చెయ్యి దూర్చుకున్నాడు. చాలిన బలమూ లేదు. ఏం చెయ్యడం? అతను మళ్లీ ఏదో అందుకున్నాడు.

"ఏమిటి మహా ఆలోచిస్తున్నారు? ఇవి నాకు కావాలి. మీకు కావల్సుంటే తిరిగి కొనుక్కోండి. నా దగ్గర డబ్బు లేదు. దీని కీ పెద్దనాటక మేమిటి?"

చెప్పులు కాజేసిందిగాక నాటక మంటున్నాడు. ఎవరు నాటకమాడుతున్నదీ తెలుస్తూనే వుంది. కాని ఈ మనిషిలో కొత్తదనం, నేర్చుకోతగింది ఏదో కనపడింది.

"అయితే యిక యిట్లాంటి దొంగతనాలు చలామణీ కావాలన్నమాట."

"అబ్బే! కాదు. మంచి మంచి భవనాలూ, కార్లూ, మంచి మంచిభార్యలూ సంపాయించుకొని అవసరం లేకపోయినా పూర వేసుకొంటూ, యితరులను వులికిస్తూ, యితరుల అవసరాలను మూడ్చుతూ కూచోవాలి," అన్నాడు కొత్తమనిషి.

మోహన్‌కు చెప్పులమీద వుత్సాహం తగ్గుతూ వచ్చింది. అత నెవరో బాగా చదువుకున్నవాడు. తనకంటే మేధావిగా కనబడుతున్నాడు. అతనిమాటలు యింకా వినబుద్ధి పుడుతూ వుంది.

క్లుప్తంగా అతనిదివరకు చేసిన యిట్లాంటి ఘన కార్యాల జాబితా అంతా ఒప్పుజెప్పాడు. తన కెప్పుడేది అవసర మయినా అట్లాగే చేస్తానన్నాడు. అది భరించవలసిన విధి తన్నాస్థితికి తెచ్చిన సంఘానికే వుంది అన్నాడు. ఏమేమిటో చెప్పి, మరో క్రొత్త ప్రపంచంలోకి తీసుకువెళ్ళినట్లే వెళ్ళి మధ్యలో ఎప్పుడో జారుకున్నాడు.

మోహన్ నిశ్చేష్టుడై నిలబడిపోయాడు. కాసేపటికి తెప్పరిల్లుకుని కళ్లు తెరిచాడు. అతను ఎక్కడా లేడు. ఆ సాయంత్రం వరకూ తన్ను ఎంతగానో మురిపించిన తన మంచి క్రొత్త చెప్పులు తన కిప్పుడు లేవు. అతనికి శరీర మంతా కంపరం పుట్టింది.

రెండడుగులు ముందుకి వేశాడు. శాస్త్రి యింట్లోనించి మాధవరావూ, శాస్త్రీ వస్తున్నారు తనకోరకే. ఎట్లా వెళ్లడం, చెప్పులు లేని తను? ఇంటిదారి పట్టాడు. మాధవరావు వెనకాల గొణుగుతున్నాడు. వినిపించుకోకుండా సరాసరి యింటికి నడిచాడు.

తన క్రొత్త భార్య తనకోరకు ఎదురు చూస్తూవుంది. దిక్కులు కాస్తూవుంది.

''విందు బాగా వుందా?'' అని అడిగింది.

''ఆఁ! బాగా వుంది''—మోహన్ శరీరం, హృదయం, ఆత్మ అన్నీకూడా తప్త కాంచనం మాదిరిగా తుకతుక మంటున్నాయి. కాసేపు బిక్కమొహం వేసుక్కూచున్నాడు.

''క్రొత్త చెప్పులు పోయినయి.'' నెమ్మదిగా గొణిగాడు.

"మీ శాస్త్రి ఎవర్నో విశ్వసోదరుణ్ణి పిలిచాడు విందుకి." పెద్దగా నవ్వేసింది మోహన్ భార్య.

మోహన్ ఆ మాటలు వినుపించుకొనీ, వినుపించుకో లేదు. తన "స్టడీ" రూముకు పోయి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు.

అక్కడ అతని భార్య, పడక గదిలో చాలాసేపు ఆవలించి దీపం ఆరిపేసి పండుకుంది.

ఒకటే నాటిక

విశాలమైన గది. సాయంత్రం ఐదుగంటలవుతూంది. సముద్రాన్నుంచీ వచ్చే చల్లటిగాలి తెరిచివున్న కిటికీలనుంచి ''ఝుంయి''న కొడుతోంది గదిలోపలకు. గది మధ్యలో గుండ్రపాటి టేబిల్ ఒకటి. దాని చుట్టూ కుర్చీలు వేసివున్నాయి. రెపరెప కొట్టేగాలికి టేబుల్ మీద యిస్త్రీ చేసిన తెల్లటిగడ్డ అప్పుడప్పుడు లేచిపోతోంది.

ప్రక్కగదిలోనుంచీ మాటలు, నవ్వులూ వినబడుతున్నాయి. ఐదు నిమిషాలకాలం గడిచింది. ప్రక్కగదిలోనుంచి ముందుచెప్పిన గదిలోకి మధ్యవున్న తలుపు తెరుచుకొని ఒక్కరొక్కరే వస్తున్నారు. ముందు వచ్చింది మిస్ మార్గరెట్-చామనచాయగా, ఓమోస్తరులావుగా, 22 లేక 23 యేండ్ల ప్రాయంలో వుంటుంది. బాగా చదివింది. ఇంకా చదువుతూంది. సంఘంలో చొరబడక పోయినంతకాలమూ భయంగా, మాటుగా తలుపు చాటుచేసుకొనే సమాధాన మిచ్చేది అవసరమైనవాళ్ళకు. సంఘములోతిరగ నేర్చిం దగ్గరనుంచీ పాత్రతాపాత్రలు తెలీకుండానే, అవసరమైన వాళ్లతోనూ, అనవసరమైన వాళ్లతోనూగూడా స్నేహం చెయ్యడం మొదలుపెట్టింది. ఉత్త ఉత్తమురాలు. అంటే త్వరగా బోల్తాకొట్టచ్చు మనిషిని. నిత్యనూతనజీవితాన్ని ఆకాంక్షించే భావజీవి. మనిషిలో ఓ విధమైన ''నావల్టీ'' వుంది. మార్గరెట్ ముందుగావచ్చి వెనకవాళ్ళకు కుర్చీలు చూపిస్తూంది. ఆ వాయిల్ సిల్కుచీరె ఆ మడాలు ఎత్తుబూట్లు, ఖద్దరు పట్టురంగులాంటీ ఆ గోధుమరంగు సన్నపట్టు జాకెట్టు, ఎత్తయిన వక్షాన్ని అంటిపెట్టుకొని జాకెట్టులోనుంచీ దృశపర్వంగా కనపడే ఆ అందమైన గ్లాస్కోబాడీ ఒక విధమైనవింత అందాన్ని కలిగిస్తున్నాయి మార్గరెట్ సహజ సౌందర్యానికి.

మార్గరెట్ తరువాతవచ్చిన ఆమె మిసెస్ లీలావతీదేవి. ముప్పయి సంవత్సరాలు నిండినయి. భర్త ఆర్ట్సు కాలేజీలో ప్రొఫెసరు. స్కూలు

పైనలు చదివి ఆపింది. ఈమెలో సహజ సౌందర్యంకంటె తెచ్చిపెట్టుకొన్న హంగామా ఎక్కువ, అయినా అందగత్తే.

ఆ వెనుకనే మిస్టర్ పాలెస్, మార్గరెట్ తండ్రి వచ్చాడు. యాభైసంవత్సరాలు పైబడ్డయి. కళ్ళఅద్దాలలోనుంచీ "ఏమిటో లే పిచ్చిలోకం" అన్నట్టుగా మానవలోకాన్ని అవలోకిస్తుంటాడు.

ఆఖరుకు వచ్చాడు సుదర్శన్ ; ఆర్టిస్టు, కవిత్వముగూడా చెపుతాడు. అన్నిటికంటె ఎక్కువగా, మానవ జీవితాన్ని అర్థంచేసుకున్నవాడుగా కనిపిస్తాడు. లీలావతీదేవి వయస్సు వుంటుంది. నల్లగా,అందంగా వుంటాడు. "Guest of the day" యీయనే. మిస్ మార్గరెట్ స్నేహితుడు. అతను పదిరోజులనాడు మొదలుపెట్టిన మార్గరెట్ బొమ్మ గీయటం ఆ రోజు ప్రొద్దుటితోనే పూర్తిఅయింది. ఆ సందర్భంలోనే మార్గరెట్, ఆర్టిస్టు సుదర్శనకు "టీ" యేర్పాటు చేసింది.

"టీ"కి పిలిచినవాళ్ళలో రానందుకు క్షమాపణలు పంపిన ఒకరిద్దరు పోగా రావలసింది "సాహిత్యం" పత్రికా సంపాదకుడు ఒకడే. ఈయన పాలస్‌కు స్నేహితుడు. ఇద్దరికి లావాదేవీలు చాలా వున్నయి. తండ్రిమూలానే మార్గరెటుకు యీయనతో పరిచయం ఏర్పడింది. పరిచయం కలిగినప్పటినుంచీ మార్గరెటుకు తన పత్రికకు ఏదో ఒకటి రాసివ్వమని అడుగుతూనే వున్నాడు. నాకు చాతగాదనికూడా చెప్పింది. ఫరవాలేదు లెమ్మంటాడు. అసలు రహస్యం స్త్రీలుకూడా తన పత్రిక్కు వ్యాసాలు రాస్తున్నారని అనిపించుకోవాలని ఆయనకు బాగా కుతూహలం. కాని కాలేజీ విద్యార్థినులు సైతం పత్రికలకు వ్యాసాలురాస్తే అపవిత్రమై పోతామనుకుంటున్న రోజులివి. అదీగాక ఖర్మంగాలి తన పత్రిక్కు contribute చేసే ఏ స్త్రీఅయినా ఫలానీ అని సంఘం దృష్టిలో పడ్డా తనకు నామర్దా తెచ్చే ఎండిపోయిన ఏ వృద్ధగృహిణో కాకుండా వయస్సులోవున్న మంచి అందమైన నాగరికురాలై వుండాలని అతని వుబలాటం.

కాఫీహోటలునుంచీ తెచ్చిన పదార్థాలు సర్వగుమణి, పాలస్ యింట్లో పనివాడు టేబుల్ మీద సర్దుతున్నారు. అంతా కుర్చీలు తీసుకొన్నారు.

మిస్ మార్గరెటు : ఎండలు బాగా ముదురుతున్నాయి.

సుదర్శన్ :(ఎండకు, ఉక్కకు చెమటబోసిన సూటుకింది శరీరాన్ని పూడుకుంటూ) అవును. తప్పకుండా ముదురుతాయి. ఇప్పుడు ఐదింటికిగూడా ఎండవేడిమి తగ్గటం లేదు. రేపటినుంచీ ఏడుగంటలకుకూడా తగ్గదు.

మిస్ మార్గరెటు : ప్రొద్దుకూకటము ఆరున్నరకే.

సుదర్శన్ : అవును. ఎండాకాలం రాత్రిగూడా ఎండే కాస్తుంది.

మిసెస్ లీలావతి . రేయెండకాబోలు. (అంతా నవ్వారు.)

పాలస్ : రేయెండ అని ఎప్పుడంటారు ?

మార్గరెటు : అడుగో సంపాదకుడు వస్తున్నాడు. ఆయన చెప్పాలి.

[సంపాదకుడు లోపలకు వచ్చాడు. అతన్ని చూడగానే సుదరన్ ఒక్కసారి భుజాలు ఎగరవేశాడు. వస్తూనే సంపాదకుడు సుదర్శన్ వంక ఒక్కసారి చూశాడు. లావుగా నల్లగా, నిగనిగలాడుతుంటాడు సంపాదకుడు. పొట్టిస్వరూపం, ఏనుగకళ్లు, అయితే బట్టతల లేని అందాన్ని కల్పించింది అతనిలో.]

మిసస్ లీలావతీదేవి : (సంపాదకుణ్ణి చూస్తో) రే యెండ అని యెప్పుడు అంటారో చెప్పండి.

సంపాదకుడు : భావకవిత్వం చెప్పేటప్పుడు (పెద్దగా నవ్వాడు).

పాలస్ : భావ కవిత్వానికి, ముసలి కవిత్వానికి భేదం ఏమిటి ?

సంపాదకుడు : భావకవులు చెప్పేది చెప్పనా లేక నన్ను చెప్పమంటారా ?

మార్గరెటు : రెండూ చెప్పండి.

లీలావతి : వాళ్లు ఏమి చెపుతారో ముందు చెప్పండి.

సంపాదకుడు : భావ కవిత్వమంటే ఆదర్శక కవిత్వం. అందులో అనంత మధుకీలలు, ప్రపంచ ప్రసవ వేదనా వుంటాయి. అది అవ్యక్త మధుర వీణాగానము, అలిమండలీకల గానము, ఆలాపిస్తుంది. శ్రుతిలేని శుష్క ప్రలాపాలు కాకుండా, లగించిన శ్రుతితో మూర్ఛనలు పోతుంది, అది జీవిస్తుంది. ఎండు టెడదలకు జీవం పోస్తుంది. దానికి హృదయముంది. ప్రేయసీ ప్రియుల వియోగానికి అనంత ఘోష పెడుతుంది. సంయోగానికి మధుర వేణుగాన మాలాపిస్తుంది. వాలు చూపుల్లో, పూలసెజ్జలో, కోకమడతలలో నివసిస్తుంది. ప్రేయసి తొడిగిన పట్టు రవికపై ప్రసరిస్తుంది. ప్రక్కన ప్రేయసి లేకపోతే రేయెండ, ఉంటే పండగ.

మార్గరెటు : మహానుభావా! చాలుగాని మీరు చెప్పండి భావకవిత్వమంటే ఏమిటో.

లీలావతి : భావకవిత్వమంటే మీకు కుర్రబోతుతనం.

సంపాదకుడు : భావ కవిత్వమంటే ఏమీ లేని కవిత్వం. భావశూన్యం. పదజాలం మొదట్లోనే పండుకుంటుంది. నడక చూద్దామా కుంటువడ్డ నడక. ఛందస్సు పురిటిలోనే సంధిగొడుతుంది, అంటే కవిత్వం లేని కవిత్వమన్న మాట! భాష తెలియని కుకవులకు ఆశ్రయం. లేతకవులకు గమ్య

స్థానం. అనర్గళ కవితాధారగల వాళ్ళను చూచి ఆక్రోశించే పిల్లవెధవలకు యిదొక ఆయుధం.

[అంతా నవ్వారు ఆర్టిస్టుతప్ప. సుదర్శన్‌గూడా సంపాదకుణ్ని ముక్కుపట్టుకు నేవాడే భావకవిత్వాన్ని తూలనాడినందుకు. కాని అతను వేరేపనిలో నిమగ్నుడై వున్నాడు. సర్వారుమణి అతను సంభాషణలోకి దిగారు. మిగతావాళ్లు ఆ సంభాషణ వింటున్నారేమోనని నెమ్మదిగా జాగ్రత్తపడుతున్నాడు సుదర్శన్.]

మార్గరెటు : అయితే మీ "సాహిత్యం"లో భావకవిత్వానికి చెలామణీ లేదన్నమాట. నే నింకా భావకవిత్వము పంపు దామనుకుంటున్నా (Sarcasmతో అన్నది.)

సంపాదకుడు : అన్నీ పంపుతారు. (లీలావతివంక చూస్తో) చూడండి చక్కని గ్రాంధిక భాషలో వ్యావహారికము కృతక మని సోదాహరణంగా నిరూపిస్తూ గిడుగువారి స్కూలుమీద పిడుగులాంటి ఓ చిన్న వ్యాసాన్ని మా "సాహిత్యం" పత్రిక్కు పంపిస్తారూ ?

మార్గరెటు : అవునవును. మీ ఆదర్శాలకు సరిపోయే వ్యాసం ఆమె రాసివ్వగలదు.

లీలావతి : గిడుగువారంటే ఎవరు ?

సంపాదకుడు :. సరిసరి, మీరు రామ్మూర్తి పంతులు గారినే ఎరగరూ ? వారా ? వ్యావహారిక భాషాలోకానికి అవతార పురుషుడు. ఆ లోకానికి ఆయనే ఆదర్శం, లేచి పోయిన గృహిణికి రంకుమగడే సర్వస్వమైనట్టుగా.

[సర్వారుమణి తట్టలోవున్న బూందీపొట్లం వూడదీసి అందరికి ప్లేటుల్లో పెడుతున్నాడు. అప్పటికే ఒకొకళ్ళ ముందు గెంటేసి ప్లేట్లు— ఇది మూడోది—ఒకో మంచినీళ్ల గ్లాసు పెట్టివున్నాయి.]

[పాలస్ యింట్లో పనివాడు కాఫీకప్పులూ సాసర్లూ అప్పుడే కడుక్కొని వచ్చాడు టేబుల్ మీంద పెట్టడానికి. సర్వరుమణి బూందీ ప్లేట్లు పెడుతూ సుదర్శన్ చెవిలో ఏదో వూదిపోయాడు.]

సంపాదకుడు : (తినే తినే స్వీటు వొదిలి బూందీ ప్లేటు ముందికి లాక్కుంటూ లీలావతితో) ఇంతకీ వ్రాసిస్తారా? రేపు వచ్చే సంచికలో ప్రకటిస్తా.

లీలావతి : నాకు వ్యాసాలు రాయటం అలవాటు లేదండీ అసలు. నా జీవితంలో ఒక్కసారి మాత్రం, వేణు (ఆమె భర్త) బలవంతంమీద "శిశుపోషణ" అనే శీర్షికతో ఒక వ్యాసం రాసి "...మిత్ర"కు పంపించాను......

సుదర్శన్ : అవును. యిప్పటి ...మిత్ర ఎక్కువగా "శిశు సంరక్షణ" "అమ్మపాలు శ్రేష్టం" ల్లాంటి వ్యాసాలనే ప్రకటిస్తూంది.

మార్గరెటు : ఇంతకీ ఆ వ్యాసం మాటేమిటి ?

సుదర్శన్ : ఆ వ్యాసం సంగతా ఏమౌతుంది, లీలావతీ దేవిగారూ మనం రాయటమేకాని నిజంగా వాటిని అర్థం చేసుకొనే సంస్కారం ఎంతమంది చదువరులకు, సంపాదకులకు వుందో ఆలోచించండి. వేలుముడిచి ఒక్క సంపాదకుణ్ని చూపించండి. (నన్ను మినహాయించ మన్నట్టుగా చూస్తాడు సంపాదకుడు.)

సంపాదకుడు : ...మిత్ర సంపాదకులకు "శిశుపోషణ"ను అర్థం చేసుకునే హృదయసంస్కారం లేదేమోగాని, సినిమా తారలను అర్థం చేసుకునే సంస్కారము బాగావుంది.

పాలస్ : (లీలావతివంక చూస్తూ) శిశుపోషణను గురించి నిజంగా పిల్లలు లేనివాళ్లే వ్రాయాలి.

సుదర్శన్: "సాహిత్యం" లాంటి పత్రికలే ప్రకటించాలి.

మార్గరెట్ : లీలావతీ యింతకీ వ్యాసం మాటేమిటి ?

లీలావతి : ఆ పత్రికవాళ్లు వేసుకోక పోయేసరికి నాకూ కోపం వచ్చింది. వేణూ దాన్ని తిరిగి వ్రాసి మరో పత్రిక వాళ్ళకు పంపమన్నాడు. అంతే, మళ్ళా దానిజోలికి పోలా.

సుదర్శన్ : బెర్నార్డుషా చెప్పినట్టుగా ప్రపంచంలో చదువుకోని వాళ్ళు యీ పత్రికా సంపాదకులే. పత్రికల లో పడాలంటే యీతగాళ్ళకు చుట్టాలమన్నా అయి పుట్టాలి, "మార్కెట్ వ్యాల్యూ" వున్న యితర రచయితలమన్నా అయివుండాలి.

మార్గరెట్ : (లీలావతివంక చూస్తో) వ్యావహారికభాషమీద తరువాత రాసినా యిప్పటికిమాత్రం ఆ "శిశుపోషణ" వ్యాసాన్ని వారికివ్వు. "సాహిత్యం"లో ప్రకటిస్తారు.

సంపాదకుడు ; ఓ నిరభ్యంతరంగా ప్రకటిస్తా. గ్రాంధికంలో మాత్రం వుండాలి.

సుదర్శన్ ! వారి "సాహిత్యం"లో "బాంపుటా బీడీ" వ్యాసమయినా ప్రకటిస్తారు. కాని గ్రాంధికంలో మాత్రం వుండాలి.

[ఇంతలో బైటనుంచీ ఏదో కేక వినబడింది. "పాలెస్ దొరగారి ఇల్లు ఇదేనండీ" అని తిరిగి వినపడింది. మార్గరెట్ లేచి, వాకిట్లోకి వెళ్ళింది. వాకిట్లో ఓ నలభై సంవత్సరాల మొద్దుపాటి శరీరం మనిషి చేతిలో ఏదో కవరుపట్టుకోని నిలబడి అటూఇటూ చూచి లోపలకు తొంగిచూస్తున్నాడు. ఇంతలో మార్గరెట్ పోయింది.]

కొత్తమనిషి : అమ్మగారూ పాలెస్ (Palace) దొరగారి యిల్లు ఇదేనా ?

మార్గరెట్ : అవును. పాలస్ (Paulus) దొరగారి ఇల్లు ఇదే. ఏం కావాలి? రాలోపలికి (మార్గరెట్ వెనకే అతనుగూడ పోతాడు లోపలకు.)

కొత్తమనిషి ; (అందర్నీ తీరిగ్గా చూసి) అయ్యా ‘‘సమదర్శని’’ దొరగా రున్నారా?

పాలస్ : ఇక్కడ ‘‘సమదర్శని’’ దొరగారు లేరోయ్. ‘‘సాహిత్యం’’ దొరగారు మాత్రం వున్నారు. (అంతా గొల్లున నవ్వారు.)

కొత్తమనిషి ; (ఎందుకు నవ్వుతున్నారో అర్థంగాక) బాబూ! మా డాక్టరుగారు ‘‘సమదర్శని’’ గారికి యీ వుత్తరం పంపించారండీ.

మార్గరెట్ : (నవ్వు ఆపుకొంటూ) ఎవరోయ్ సుదర్శన్ దొరగారా?

కొత్తమనిషి : (పళ్లు యికిలిస్తూ) అమ్మా వారే ‘‘సమదర్శని’’ బాబుగారు ఏరీ ఇక్కడ వున్నారా? వారింటికిపోతే ఇక్కడ వుంటారని చెప్పారు అమ్మగారు.

సుదర్శన్ ; ఏదోయ్ కవరు.

కొత్తమనిషి ; బాబుగారూ మీరేనా, ఇదుగో, (ఉత్తరం అందిస్తాడు చేతికి.)

[[సుదర్శన్ చించినకవరు అంచును కంబళిపురుగును విసిరినట్టుగా, తన చెవిలో ఏదో వూదడానికివచ్చిన మణిమీద విసిరి, తొందర తొందరగా ఉత్తరాన్ని తెరుస్తాడు. చదవక మునుపే అంతా గ్రహించినట్టుగా మూస్తుంటాడు.]

సంపాదకుడు : (సుదర్శన్ మూడు నిమిషాలకింద కొట్టిన దెబ్బను నెమరువేస్తూ, అతనివంక క్రోధంగా చూస్తూ) ఏమిటీ "బాపుటా బీడి" వ్యాసమా! ఎన్నడైనా చూశావు నా పత్రికలో. కాని అట్లాంటి పత్రికలు లేకపోలేదు తెలుగుదేశంలో.

మార్గరెటు : (సంభాషణ మార్చే ఆలోచనతో) సాహిత్య పరిశ్రమ ఏవిధంగా వుపయోగం? (సంపాదకుణ్ణి చూసింది.)

సుదర్శన్ : (అందుకొని) సాహిత్యంరాని సన్నకారుతో సాముగరిడీలుచేసి, కుస్తీలు పట్టడానికి (పెద్దగా నవ్వాడు.)

లీలావతి : సాహిత్యంతో సాముగరిడీలా?

సంపాదకుడు : ఇదేం తాలింఖానా అనుకున్నావా?

సుదర్శన్ : (విసుగుతో, తన వంక చూస్తున్న డాక్టరు మనిషిని ఒక కంట చూస్తూనే) అనుకోవటంగాదు. మీరు భాషను ఒక తాలింఖానాకింద చేశారు. మీరు "ఫ్యూడల్ రెలిక్సు." మీమీద భావకవులు బూర్జువా విప్లవాన్ని ఏనాడో తీసుకొచ్చారు. ఈనాడు సంఘం, భావకవులను వారి కాంతా కలాపాలనుంచీ, "ఉమర్ ఖయ్యాం"ల కలత నిద్రలనుంచీ మేలుకొలిపి భాషలో "ప్రొలిటేరియన్ విప్లవం కావాలి" అనే నినాదం క్రింద ఆయత్తపడుతుంటే, మీ 'సాహిత్యం' పత్రికలూ, మీరూ, ఏం చేస్తున్నారు? కొన్ని వేల సంవత్సరాలు వెనక్కు దేకాలంటున్నారు. సంఘం ఏమైపోయినా, మానవులేమైనా మీకు పట్టదు. భాషకు ఎన్ని కొమ్ములు వూడినయి, ఎన్ని కొత్తతోకలు పుట్టాయి, అన్న మీ లెక్కల గొడవలో, మానవ హృదయాల రోదన మీకు వినపడుతూందీ?

[డాక్టరు మనిషి నేను వెళ్ళాలి అన్నట్టుగా చూస్తాడు. సర్వరుమణి చెవిదగ్గరకువచ్చి బంగమూలితో ఏదోవూదిపోతాడు.]

సంపాదకుడు : బాపురే! ఏమిటీ భాషలో "ప్రొలిటేరియన్" విప్లవమా? "బూర్జువా" విప్లవమా? చచ్చాం! భాషామతల్లి చీనాదేశం కాదు. ఈ బాంబుల్ని భరించడానికి.

సుదర్శన్ : తాలింఖానా అంతకంటే కాదు. మీకు స్త్రీ ప్రదర్శనాలకు. కొద్ది రోజులలోనే భాషలో ప్రొలిటేరియన్ విప్లవంవచ్చి తీరుతుంది. [ఖాళీచేసిన "టీ" కప్పును టేబుల్ మీద పెట్టాడు. అటూ యిటూచూచి ఒకసారి సర్వరుమణి వంక డాక్టరు మనిషివంక చూశాడు. గాలి రావడం లేదన్నట్టుగా నటిస్తూ గాలికోసరం వాకిటిదాకా పోయాడు. మూడు నిమిషాలకాలం గడిచింది. సర్వరుమణి తందరబిందరగా ప్లేట్లుసర్దుకోని వాకిట్లోకి పోయాడు. వెనకాలే డాక్టరు మనిషిగూడా పోయాడు. ఒక్క నిమిషం దాటీం తరువాత తందరబిందరగా లోపలకు పరుగెత్తుకొచ్చారు యిద్దరూ.]

సర్వరుమణి :
డాక్టరు మనిషి ; } పోయాడు.

మార్గరెటు ; (ఆశ్చర్యంగా) ఎవరు పోయింది!

సర్వరుమణి :
డాక్టరు మనిషి ; } పారిపోయాడు.

లీలావతి : సుదర్శన్‌గారా? ఎందుకు పారిపోవటం?

సర్వరుమణి : } మా మేనేజరుకివ్వాలిసిన డబ్బు అడిగానని.

డాక్టరు మనిషి : } మా డాక్టరుగారికివ్వాలిసిన డబ్బు అడుగుతానని.

మార్గరెటు ; ఏమిటీ వాగుడు. వెధవల్లారా, ఎవరిని గురించో మీరు మాట్లాడేది తెలుసా ?

సర్వరుమణి ; సుదర్శన్‌గారే, మా కాఫీహోటల్లో ఆరు రూపాయలపైన బాకీబడి తిప్పుతున్నాడు.

డాక్టరు మనిషి : 'సమదర్శని'గారే మా డాక్టరుగారికి పదిహేను రూపాయ లియ్యాలట.

మార్గరెటు : నోరుముయ్. వారు బయటకు పోయి వుంటారు. ఇప్పుడే వస్తారు.

[మార్గరెటుకు లోపల్లోపల అనుమానంగానేవుంది. ఆ కిందటిరోజు తనదగ్గిర పట్టుకుపోయిన పది రూపాయలుగూడా యీ గంగలో కలిసినట్టేనా అనుకుంటుంది. కాని ఆమెకింకా అతని అందంమీద, తెలివితేటలుమీద పోయిన మనస్సును మళ్ళించుకునే శక్తిరాలా. ప్రేమను తెంచుకోలేని దౌర్బల్యం ఆమెను ఆవరించింది. డాక్టరు మనిషిమాత్రం గుండెలు బాదుకుంటున్నాడు. మణి లోపల్లోపల తిట్టుకొంటున్నాడు. లీలావతీ సంపాదకులు ఒకళ్ళ మొఖాలు ఒకళ్ళు చూచుకొంటున్నారు.]

పాలెస్: (లోపలనుంచీవస్తూ మార్గరెటుతో) అమ్మాయీ లోపల నాకోటుజేబులోని ఐదు రూపాయల కాయితం తీశావా ? (మార్గరెటు అదాటున బిక్క మొహం వేసింది.)

సంపాదకుడు : చచ్చాం ! (టేబుల్ కింద చెప్పులు వెదుక్కోవడం మొదలెట్టాడు.) ఈ పొలిటేరియన్ విప్లవం మా పత్రికా కార్యాలయంవరకూ రాకమునుపే, పాతప్రతులన్నీ జాగ్రత్తచేసుకుంటే మేలు.

[పెద్దగా నవ్వాడు సంపాదకుడు. ప్రుతికలిపింది, లీలావతీదేవి. సర్వరు మణి నవ్వును కొని తెచ్చుకుంటున్నాడు. డాక్టరు మనిషిమాత్రం

యింకా గుండెలు బాదుకుంటూనేవున్నాడు. బజారులో బిచ్చగాడి కేకను వాకిట్లో నల్లకుక్క సమాధానం చెబుతోంది. అవతల బజారులో సమ్మెచేసిన ఫ్యాక్టరీకూలీలు జాలిగా, బాధగా, ఉద్రేకపూరితంగా, గేయాలుపాడుతూ పోతున్నారు. చర్చిలో గంటలు మోగాయి. మోగుతున్న గంటలనుంచి "ప్రతి మానవుడు జీవించాలి" అన్న జీవిత పరమార్థాన్ని స్ఫురింపజేసే ధ్వని సుదర్శన్ వుడాయించిన వాకిలిగుండా ఠింగురింగున తిరుగుతూ గుళ్ళోరాగం మాదిరిగావచ్చి, అందరి వీనుల్లోనూ ప్రవేశిస్తోంది. కాని సంస్కారంలేని ఆ మట్టిబుర్రలకు అది గోలగా, ధ్వనిగా మాత్రమే అనిపిస్తూంది. "ఈ ప్రపంచంమీద, ఈ డబ్బుమీద అందరు మానవులకు హక్కులేదా అనుభవిస్తానికి" అన్నట్టుగా ఖాళీ మొహంవేసి చూస్తోంది, సుదర్శన్ విడిచిపోయిన వృత్త అగ్గిపెట్టె.]

నా నాటిక ముగిసింది. సంపాదకుడు నవ్విన పెద్దనవ్వే దీనికి స్వస్తివాచకం. సంపాదకునితోపాటు యీపాటికి పాఠకులుకూడా నవ్వుతుంటారు. సుదర్శనుణ్ణిచూచి మాత్రం అయితే, అది కేవలం అజ్ఞాన ప్రదర్శనం. వారు అజ్ఞాని అయిన నా సంపాదకునితో సమాన మవుతారు. ఈ నాటిక ముగిసేసరికి నేనూ నవ్వాను. ఎందుకు ? ఈ "బూర్జువా" మొరాలిటీకి, మానవత్వాన్ని చంపి పశుత్వాన్ని ప్రకోపిస్తున్న ఈ బూర్జువా దోపిడీ విధానానికి, దాన్ని హర్షించి, పోషించే చదువుకున్న వర్గాన్ని చూచి. ధనికవాదవిధానం కిందనలిగి, పీల్చి పిప్పి జేయబడుతోన్న జీవచ్ఛవ మానవులు బ్రతకాలంటే దొంగతనాలు, దోపిడీలు చెయ్యక ఏం చేస్తారు ? సర్వమానవులూ సౌభ్రాతృత్వంతో సుఖంగా బ్రతకనేర్చే దినాలు వచ్చేవరకూ, యిటువంటివి జరుగుతూనేవుంటాయి. అంత దనుక నేనూ నాతో పాటు పాఠకులూకూడా ఈ ధనికవాదాన్ని చూచి నవ్వేదే, అనహ్యించుకొనేదే. నా సంపాదకుడి లాంటి మూర్ఖులెవరయినా సుదర్శనుణ్ణి చూచి నవ్వుతామంటే, నా అభ్యంతరంలేదు. వారు అభివృద్ధిని ఆటంకపరిచేవారు అనిమాత్రం అంటాను.

Printed at Renaissance Printers Ltd., T. Nagar, Madras.

గోపీచంద్ గారూ,

ఇదీ నా కథల పుస్తకం. ఈ కథ లన్నీ మీరు యిది వరకే చదివి వుంటారు. అయినా ఓపికతో యింకోసారి చదవమని నా కోరిక. నా ఆశయాలు, నా భావాలు అన్నీ మీకు తెలియనివికావు. ప్రస్తుత రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక వ్యవస్థలమీద ఎట్లాంటి విప్లవం రావాలని వాంఛిస్తానో, సారస్వతంయొక్క ప్రయోజనం ఏదై వుండాలని కోరుకొంటానో, అన్నీ మీకు కొత్తసంగతులు కావు.

అసలు యివి అర్థంలేని మాటలు. నాలో జీర్ణించిపోయిన, యీ అభివృద్ధి దోహదభావాలూ, యీ వైజ్ఞానిక వికాసమూ—ఏ కొద్దిగా అయినా వుంటే—అంతటికీ కారణ భూతులు మీలో వున్న విజ్ఞుడూ, విప్లకారుడున్నూ. అందువల్ల యీ కథలు ఎట్లా వున్నయ్యో చెప్పాలంటే మీరే సమర్థులని నా అభిప్రాయం. మీరు చదివి చెప్పండి. నా ఆశయాలూ, నాభావాలూ యీ కథలద్వారా బాగా ప్రచారం చేసుకోగలిగానో లేదో చెప్పండి. రచనయొక్క ఆదర్శం అదేనని నా అభిప్రాయం—చాలామంది తెలిసినవాళ్ళ అభిప్రాయం కూడాను అనుకుంటాను.

భావకవుల సంస్కారాన్నీ, నగిషీలతో చెక్కి పోషించే ప్రస్తుత రచనా శిల్ప నైపుణ్యాన్నీ, నేను అసహ్యించు కుంటాను. తద్రస సిద్ధికై నేను పాటుపడని మాటా నిజమే. దానికి పూర్తిగా వ్యతిరేకుణ్ణి కూడానూ!

భావకవులు కొద్దిమందికే వ్రాస్తారు. వారి లెఖ్ఖ ప్రకారం ప్రజానీకానికి సారస్వతంతో ఏమీ నిమిత్తంలేదు. వారు ఆ కొద్దిమంది రుచులకొరకై రచనకు నగిషీలు చెక్కి, వెనకది ముందూ, ముందుది వెనకా, చెప్పిందే యింకోరకంగా చెబుతూ వ్రాస్తారు.

వారి రచనల్లో విస్పష్టంగా కనుపించేది పులుముడు మాత్రమే. ఎంత పులుముడుతో వ్రాయగలిగితే అంత రచనా నైపుణ్యం అతనిలో వున్నట్టు అని వాళ్ల లెక్క. కొద్దిమందికి వ్రాస్తారు గనకనే వారి రచనలు కొద్దిలోనే చచ్చి, వూరుకున్నాయి.

సాహిత్యంయొక్క ప్రయోజనమల్లా ప్రజాభివృద్ధికి దోహద మిచ్చే భావాలను, ప్రజలందరికీ అర్థమయ్యేటంత సుళువుగా చెప్పడమే అని నా ఉద్దేశం. అందుకనే నా రచన, చచ్చిపోయిన భావకవిత్వ తత్వాన్నిగానీ, శిల్పాన్నిగానీ, పోషించదు. ఆ నిర్జీవ, విప్లవ ప్రత్యాఘాతక భావాలపై తిరుగుబాటు తెచ్చే విప్లవభావాల ప్రచారమే, విషయాన్ని కొద్దిమందికే అర్థంచేసే శిల్పాన్ని రద్దు చెయ్యటమే నా రచన ఆదర్శం.

ఈ కథలద్వారా ప్రజల్లో, నా భావాలు, తేలికగా, సూటిగా, నాటుకుంటే రచనానైపుణ్యం—భావకవుల రచనానైపుణ్యంకాదు —సంపాయించినట్లే. అప్పుడు పూర్వరస భంగమూ నూతన రససిద్ధీ కలుగుతయి. అంటే నాలో యీ శక్తిని సృష్టించిన మీ కృషి ఫలించినట్లే. కాక ఏ కారణం చాతనైనా నా కథలు ప్రజల్లో ప్రబోధాన్ని కలిగించలేకపోతే అది నా అసమర్థతను రుజువు చేస్తుంది.

ఇక యీ కథల్లో చిన్నకథ లక్షణాలు వున్నయ్యా, లేవా అని ఎవరన్నా శల్యపరీక్షచేసి, ఒక అప్‌హేమ్ చెప్పిన లక్షణాలో, స్టీవర్టుబీచ్, ఆల్‌బ్రైట్‌లు చెప్పిన లక్షణాలో లేవని విమర్శించినా, వారితో నాకు పేచీ లేదు. కాని అట్లాంటివారికి మాత్రం ఒక సలహా యిస్తాను.

లక్షణాలు అనేవి—కథకు కానీయండి, నవలకు కానీయండి, దేనికైనా కానీయండి—ఒక ప్రయోజనాన్ని సాధించడానికి వుప

యోగించే సాధనాలేగాని వాటికవే ప్రయోజనాలు కావు. కాగూడదు. రచనాపద్ధతికీ, శిల్ప నైపుణ్యానికీ, స్థిరస్వరూపం ఎక్కడిదీ ? కాలాన్నిబట్టి మారుతూ వుంటాయి.

అందువల్ల యీ కథల్లో, చిన్నకథ పాతలక్షణాల గట్లనుదాటి కొత్త లక్షణాలు ఏవైనా ఒకటి రెండు కనిపిస్తే అవల్లా చిన్నకథ పరిణామానికి నేను కలుపుతున్న అధ్యాయం అన్నమాట.

మీరే మంటారు ?

కొన్ని సంవత్సరాలనాడు వ్రాసిన ఈ కథలు అచ్చు వెయ్య వలసిన అవసరం యీ నాటికీ వుందని మీరు మనస్ఫూర్తిగా అంటే నా ఆదర్శం నెరవేరినట్లే నని భావిస్తాను.

మీ

సుబ్బారావు

దేశీ ప్రచురణాలు

శరత్ బాబు

చరిత్రహీనులు 1-వ భాగం	2-8-0
,, 2-వ భాగం	2-8-0
హేమాంగిని	1-0-0
సరయు	1-0-0
కాశీనాథ్	0-8-0

గొట్టిపాటి వెంకటసుబ్బయ్య

మన జమీందారీలు	1-0-0
నవ్వులు - పువ్వులు	0-4-0

రానున్నవి

శరత్ బాబు

పండిట్ జీ	1-0-0

జి. వి. కృష్ణారావు

భిక్షాపాత్ర	0-12-0

గోపీచంద్

? ? ?	0-12-0

"రష్యా విప్లవం"

రచన :

పి. వి. సుబ్బారావు

పీఠిక :

గోపీచంద్

★

మార్క్సిస్టు శాస్త్రీయ దృక్పథంలో రష్యా విప్లవపు
సాంఘిక, రాజకీయ స్వభావాన్ని తెలియజేసే
ప్రథమ గ్రంథం.

★

రూపాయి